Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-hэ гарана | № 181 (15804) | 1981 оной августын 7, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй XXVI съездын шийдхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЕЭ ТҮРГЭДХЭЕ

...жэл үйлэдбэрилгые үндэhөөрнь hайжаруулха, ниимад ажалые, тэрэшэлэн эрхэтэдэй хубидаа баридаг ...е ба шубуудые өөhэдынь тэжээлээр хангаха, бүхы ...й тэжээлэй шанарые дээшэлүүлхэ гээшэ хойшолуулгүй зорилго мүн гэhэн КПСС-эй XXVI съездын ...шидхэбринье бэелүүлэн, республикымнай олохон ажалуд энэ талаар ехэ юумэ хэжэ байнхай. Тэжээлэй үнэ...амалнуудай тарилга үргэдхэгдэhэн, нуга сабшалан...ургаса дээшэлүүлхэ, сенаж ба силос дараха траншей...ые нэмэжэ бариха хүдэлмэри ураншатайгаар ябуулна.

...н Кабанскын районой ажахынууд бүгэдэндэ жэшээ ...улна. Энэ жэлдэ хура бороо бага орожо, таримал ...нуудай, сабшалангай ургасын гандабашье, районой ...нуудай хүдэлмэришэд урдань сабшагдадаггүй арал ...ай ногоо саг соонь хуряажа захалhан байна. Энэ ху...ирилдэ хүдөөгэй бүхы ажалшад, мүн промышленна ...приятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүд ха...ургалгдаа. Иигэжэ үбhэ, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэ...ийгээ хэзээнэйхиhээ хурданаар ябуулна. Hүүлэй мэ...эр, районой ажахынууд үбhэ бэлэдхэхэ, сенаж дараа ногооной гурил гаргаха түсэбтэ, даабаряа гушаад про...hэ хүргөөд, силос даража захалаа.

...мэтын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхоз сенаж да...а даабаряа далаад процентдэ хүргөөд, үбhэ бэлэдхэхэ ...бөө хахадлажа байна. Энэ жэлдэ түрүүшынхеэ дои...н ногоое жэжээр хэршэд, ногоохоноор хатаажа, вита...ибэгтэй гушаад тонно хэршэдэhэ бэлэдхэбэ. Мүн шеэй, малшадай туhаламжаар дүшөөд тонно халааха хадажа абтаа. Тингэжэ тус совхозой хүдэлмэришэд тэ...и бэлэдхэхэ түсэбөө заабол дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

...шүүрэй районой ажахынуудта тэжээл бэлэдхэхэ хү...эмхитэйгээр ябуулагдана, хүдөөгэй хүн зон бүгэ...өө хабаадуулагдана. Сенаж дараха, ногооной гурил ...ха, үбhэ бэлэдхэхэ талаар эндэхи Дзержинскийн нэ...эмжэтэ совхоз, «Победа» болон Калининай нэрэмжэ...колхозууд мүрысөөнэй түрүү эзэргэдэ гаранхай.

...тингэбэшье республика дотор үбhэ, тэжээл бэлэдхэлгэ...ал хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Августын 3-най бай...дар сабшалангай миил 17 процентнь сабшагдаад, ...бэлэдхэхэ түсэб hаял 9 процентдэ хүргэгдөөд байна. ...сенаж дараха хүдэлмэри нёдондоной энэ үеынхиhөө гээг...тэй. Ногооной гурил гаргаха даабари 17 процент ...үргэдэнхэй.

...үбhэ, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри илангаяа Зэдын, ...нуным, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай, Хорнин райо...нуудай ажахынуудта муугаар эмхидхэгдэнэ, бин байгаа ...а боломжонуудые хэрэглэхэ хэмжээнүүд абтанагүй. ...ухар-Шэбэрэй районой колхоз болон совхозуудта шал...гта хэд үзэхэдэ, эндэхи ажахынууд үбhэндөө ...угаа ...ртожо ороод, аали нобшоор ябуулна. Район дотор ...ай байгаа ногооной гурил гаргадаг 22 агрегадай ороо...ой 14-нинь хүдэлгэгдэнэ. «Знамя Ленина» колхоздо, ...ьшгард» болон «Одон» совхозуудта малаа тэжээлээр ...ихаань бэрхэтэй болонхой. Тиин эдэ ажахынуудта тэ...ол бэлэдхэхэ арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэ...hүй. Тэндэ хүдэлдэг хүнүүдэй ажалай түлөөhэн гуримм...ийгдаагүй байhаар. Хүдөөгэй бүхы зоние тэжээл бэ...лэдхэхэ хүдэлмэридэ элсүүлхэ, коллективүүдэй, эмхи зур...гуудай, звено болон отрядуудай хоорондо социалис ...рөөсөө эмхидхэхэ талаар дутагдалнууд олон. Хүсөөтын ...ыскэ Советэй гүйсэдком hая болотор тэжээл бэлэдхэл...ы харюусалгата хэрэгые анхараагүй байшоо.

...ээ жэлдэ сабшалангай болон таримал ногооной урд...ын урдынхитай жэшээгүй hайн байбашье, Хяагтын сов...ой хүтэлбэрилэгшэд үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэ...ые саг соонь бэлдэжэ шадаагүй, тэрэнээ нилээд ороой...ь захалhан байна. Тингэбэшье совхозой хүтэлбэрил...эд бригада, звенонуудаараа үсөөн ябадаг, тэндэхи ...ые зүбөөр эмхидхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ ...ералые анхараагүй. Энээн дээрэhээ тус ажахы тэжээл ...ийлгээр ехэхэн гээгдэлдэ оронхой.

...үүл партиннгаа XXVI съездын шийдхэбринүүдые ...ялхын түлөө тэмсэжэ байхадаа, эдэ мэтэ дутагдал...тай эбсэхээр бэшэ. Мүнөө зунай hүүл hара гаражаа, ...ногооной модохирхо, хагдарха саг дүтэлбэ. Тиимэ...үбhэ хуряалгые, сенаж ба силос даралгые, ногооной ...л бэлэдхэлгые хурдадхаха хэмжээнүүд хаа хаанагүй ...а ушартай. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ үдэр, час бүхэн ...й. Энэ үедэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэ...эд, партийна, советскэ организациинууд нинтын бо...эрхэтэдэй хубиин адууhа малые тэжээлээр хангаха ...р онсо харюусалгатай байhанаа мэдэржэ, энэ хү...эрние hайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ бүхы мэргэжэл, ...баряа элсүүлхэ уялгатай. Эгээл энээн тухай КПСС-...комой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй ...Министрнүүдэй Соведэй хандалга бэшэг дотор он...ардханхай.

...хуряалгые хурдадхахын тула юу хэхэ хэрэгтэй ...юб? Нэн түрүүн, энэ хүдэлмэридэ хүдөөдэ ажаhуу...бүхы хүн зоние—үбгэн, залуугүй хабаадуулха, про...енна предприятинуудай, эмхи зургаануудай кол...ивүүдэй шеф ёноной туhаламжые үргэдхэхэ шухала ...ю. Тиимэhээ партиин обкомой, республикын Верхов...соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй ...алга бэшэгэй удхые хүн бүхэндэ ойлгуулжа, арад ...дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри шадабарнтайгаар ...ха эрилтэ табигдана.

...эшэлэн, үбhэ хуряалга, сенаж ба силос даралгада, ...ной гурил бэлэдхэлгэдэ хүдэлжэ байhан хүнүүдэй ...й бүтээсэ дээшэлүүлхэ, тэндэ хэрэглэгдэдэг техни...ийн шадагүйгөөр хүдэлгэхэ хэмжээнүүд абтаха ушартай. ...ала социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, тэ...дүнгүудые тогтоогдоhон болзортонь согсолжо, тү...гүлые урмашуулха, гээгдэгшэдтэ туhалха байна. ...ала Госкомсельхозтехникын районуудай отделени...ийн тэжээл бэлэдхэлгын машина, хэрэгсэлнүүдые бүтээ...ийгээр хүдэлгэхэ талаар онсо харюусалгатай.

...ал бэлэдхэлгэ—бүгэдэ зоной хабаадаха хэрэг. Фер...энее элбэг, hайн шанартай тэжээлээр хангахын ту...ы хүсэсэ элсүүлээ!

КПСС-эй XXVI съездын шийдхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

hҮРИНҮҮД БОДОНО

Байгша ондо манай нишэ дахинаа гаан гасуур боложо, тэжээлэй ургамалнууд, сабшалангай ногоон мүртэй гарабагүй. Хэды иимэ байгаашье hаань, Хүрбын совхозой луговодууд даалгагдаhан сабшалан дээрээ бүхы хаба шадалаа гарган ехэ үбhэ абахын хойноhоо оролдоно.

Тээгдэ тосхонhоо зуулжээ Могойн нугын сабшалангые залуу луговод Б. Ц. Митыповэй звено үhалаа юм. Тэдэнэр үбhэндэ ороhон түрүүшын үдэрhөө ажалдаа амжалта туйлана. Тус звеногой гэшүүн, совхозой түрүү механизатор Б. Ешеев косилкаар ногоо сабшажа, үдэрэйнгөө нормые үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн хуряалгашье hайнаар ябуулагдана. Мүнөө тэдэнэр сэлмэг үдэрэй час бүхэнние хэрэглэн, hүүлэй үдэрнүүдтэ хэдэн hүринүүдые бодхоожо, совхоздоо тушааба.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хорин hын район.

ЭЛБЭГЭЭР НӨӨСЭЛЭГДЭНЭ

«Искра» колхозой коллектив байгшэ ондо 674 тонно үбhэ, 1500 тонно сенаж, 12300 тонно силос, 400 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэжэ, 1220 тонно тэжээлэй корнеплодуудые сутлуулха түсэбтэй юм. Энэ ажахыда эгээн түрүүлэн Матвей Петрович Антоновой даадаг АВМ-1,5 агрегат ногооной шэмэтэй гурил гаргажа захалаа бэлэй. Мүнөө тус агрегадай коллектив 530 центнер витаминтай ногооной гурил бэлэдхэжэ нөөсэлөөд байна. Тиихэдэ колхозой сабшалан дээрэ оньhожоруулегдамал гурбан зено хүдэлнэ. hүүлэй мэдээгээр эндэ 200 гектарай ногоон сабшагдажа, 500 шахуу центнер үбhэн hүрилэгдөө. Эдэ үдэрнүүдтэ дурсагдагша ажахыда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри улам үргэнөөр ябуулагдана.

Улаан-Удын район. **А. ЖИГЖИТОВ.**

Эдир үбhэшэд согтой

«Зырянский» совхозой дунда hургуулиин hурагшадай үүсхэлээр нёдондо комсомолшуудай бригада эмхидхэгдэhэн юм. Тиин үбhэ хуряалга дээрэ хүдэлжэ, 300 центнер үбhэ түрэл ажахыдаа тушаагаа бэлэй.

Мүнөө жэлшье габшагай бригадын гэшүүд хажуурнуудые үргэлөөд, нуга сабшалан дээрэ гараба. Ажалые хамгаалгын ба техникын аюулгүйе сахилгын талаар совхозой инженер У. И. Ерофеев залуушуулай коллективые хүтэлбэрилнэ. hурагшад өөhэдөө хажуурнуудаа дабтадаг, тармуур болон асануудаа заhабарилдаг.

Бригадираар томилогдоhон Николай Патракин өөрынгөө уялгануудые шадамар бэрхээр дүүргэнэ.

Үбhэ хуряалгада нилээд дүй дүршэлтэй болоhон хүбүүд Андрей Радионов, Сергей Седунов, Владимир Малыгин гэгшэд нэгэ адли нэрэ, фамилитай Сергей Патракинууд, мүн бригадын эгээл бишыхам гэшүүн Сергей Бугинов гэгшэд эршэтэй ажалда ольhо шадалаа дуулhан гарган хүдэлнэ.

Үдэшэндөө, ажалай үдэрэй hүүлээр, хонгёо дуунууд зэдэлдэг. Өөhэдынь шанаhан эдеэн одоол амтатай даа.

— Эсэбди гэжэ голхорхогүйбди. Шамбайнууд, шадалтайнууд болохобди. Ёhотойл амаралта эндэл даа,— гэжэ hурагшад мэдүүлээ hэн.

Н. ТЕСЛЕНКО.

Прибайкалиин район.

Шэмэтэ гурил адхарна

Районой ажахынуудта мүнөө ногооной витаминтай гурил гаргаха 16 агрегат hаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Жэшээлбэл, Елаанай, «Победа» колхозуудта, мүн Хёлгын совхоздо АВМ түхэлэй хоёр-хоёр агрегадууд толхогдонхой юм. Тиихэдэ Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхоздо ногооной витаминтай гурил гаргаха гурбан АВМ хүдэлгэгдэнэ. hүүлэй дүнгөөр энэ районой ажахынуудта бүхыдөө 639 тонно ногооной гурил, тэрэ тоодо 440 тонно гранула бэлэдхэгдэжэ, складууд соо хадагалагдахаар оруулагдаа.

Шэмэтэ тэжээлэй аша үрэтэйе hайн мэдэхэ болоhон Бэшүүрэй ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд нигэжэ ногооной гурил, гранула шадаал hаа ехээр үйлэдбэрилхэ гэhэн зорилго табяад, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна гээшэ.

Вл. БОРИСОВ.

Бэшүүрэй район.

ХАЛААНАЙ ДААБАРИ ХОЛО ҮЛҮҮЛЭГДЭНЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ ноohон ашаатай автомашинануудай Улаан-Удын нарин сэмбын комбинадта ерэхэнь олошоржол байна. Манай республикын, Шэтын болон Эрхүүгэй областьнуудай ажахынууд «сагаан алтаяа» гүрэндэ тушаанэ ха юм. Энээнэй хажуугаар мүн түмэр харгыгааршье ашаан асарагдана. Мүнөөдэрэй байдалаар дүн хамта 11 мянган тоннohоо үлүү продукци абтаад байна.

Ноohо буулгаха хүдэлмэри транспортно-ажахын цехтэ даалгагданхай. Энээнние эрхим hайнаар эмхидхэжэ шададаг болоhон баян дүршэлтэй А. М., Клишинэй бригадын ажал тэмдэглэмээр. Тэдэнэр зарим үдэрнүүдтэ даабаряа 250 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Тиихэдэ А. Б. Фомин, С. В. Бухальцев, Т. Ф. Фоминай хүтэлбэрилдэг бригадынхид вагонуудые удаан зогсоохогүйн түлөө бүхы шадалаараа шармейн ороолдожо, ажалай үндэр бүтээсэ туйлана.

Ноohо сортооонь, классаарнь шалган абалга дээрэ 200 гаран хүн хүдэлнэ. Тэдэнэр 4 мянган тонно «сагаан алта» нарин нягтаар илгаад байна. Энэ хүдэлмэриие Т. А. Черных, Н. А. Абрамова, М. А. Барачниковагай бригадынхид hайн шанартайгаар эрхилнэ.

Сэбэр ноohоной гаргалгые тодорхойлхо гээшэ тон харюусалгатай ажал. Комбинадта ноohоной орожо эхилhэн сагhаа хойшо лабораториин хүдэлмэрилэгшэд 4,5 мянган тонно ноohо шанар шанараарнь илгаад байна.

Ю. БОГОМОЛОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ЖЭЛ СОО—ХОЁР ТҮСЭБ

Арбан дүрбэн жэлэй саада тээ залуухан Маша басаган Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын фанговацехэй үүдэнэй богоhо алхалhан намтартай. Тэрэ Лидия Павловна Яковенкын хүтэлбэри доро фанговщицын мэргэжэл шудалжа эхилhэн юм. Багша шаби хоёр наhаараа дүтэрхышье hаа, Лидия Павловна Харанхын ГПТУ хэдэхэн жэлэй урда дүүргэhэн дээрэhээ Машада шадабари мэргэжэлээ дамжуулан үгэхын тула ороолдолго гаргажа, эгэшэ мэтэр энхэрэн, ажалай дардам харгыда гаргалсаа.

Бэрхэ hурган хүмүүжүүлэгшэ дайралдажа, гурбан hара соо Маша үсэд нэтэрүүгээр hуража, фанговщицын мэргэжэлтэй болоод, хоёр станок дээрэ хүдэлжэ эхилбэ. Үдэр, hарануудай үнгэрхэ тума Маша басаганай дүй дүршэл баяжана, мүлигдэнэ.

1970 ондо предприятидань үнгэргэгдэhэн мэргэжэлэй талаар конкурсдо шалгаржа, «Алтан гартай мастер» гэhэн хүндэтэ нэрэ эзргэдэ хүртэбэ. Түрүүшынгээ амжалтаар баясаhан Маша арга боломжонуудаа гүйсэд элсүүлэн, 1975 онhоо хойшо 4 машина дээрэ хүдэлжэ эхилбэ.

Түрүүшын үедэ, хэнэйшье мэдэhээр, бэрхэтэйшэг hааб даа. Тэд зориhоноо заал hаа бэелүүлхээр эрмэлзэhэн Маша 4 машина hаадгүйгөөр хүдэлгэжэ шададаг шадабаритай болоо hэн. Энээндэнь баhал багшань — Лидия Павловна горитойгоор нүлөөлөө. Тэрэнэй 4 станок дээрэ хүдэлдэг болоhон ушар шабидань баhал hайн жэшээ болоо бшуу. Тингэжэ Мария Перфильева арбадахи табан жэлэй түсэбые 3,5 жэлэй гуршада дүүргээ hэн. Тэрээндэ «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэг барюулагданхай.

Москва болон Ленинград хотонуудай түрүү предприятинуудай хүдэлмэришэдэй hайшаалта үүсхэл дэмжэхэ зуураа, Мария Николаевна Перфильева энэ жэлэй даабари Агуухэ Октябрийн революцийн hайндэр хүртэр дүүргэхэ гэhэн дээшэлүүлэгдэhэн социалис үялга абаа hэн. Суута фанговщицын хэлэhэн үгэ, ажал хэрэгүүдынь hалаатаагүй—арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб бэелүүлhэн тухайгаа июнийн тэн багаар элидхээ юм. Энээн дээрэhээ хаража үзэхэдэ, Мария Перфильева жэлэй эсэс хүртэр үшөө нэгэ түсэб дүүргэхэ арга боломжотой байна. Дүүргэхэ байhандань этигэмээршье.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Н. Перфильева.

Е. СУРМАЧАЙ фототекст.

ГАБШАГАЙ hАРА СОНОСХОГДОБО

Байгша оной сентябрь hарада Улаан-Удын «Туяана» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй байгуулагдаhаар дүшэн жэл гүйсэхэнь. Энэ ойдо зорюулагдажа августын 1-hээ габшагай ажалай hара соносхогдобо. Түрэл предприятиингаа ойн баярые үгтуулан, дээшэлүүлэгдэhэн үялгануудые абаhан үйлэдбэриин түрүүшүүл эндэ олон. Хубсаhа эсхэдэг мэргэжэлтэй А. Д. Цымпилова, Г. И. Рябова гэгшэд үндэр үялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ, 1982 оной түсэбөөр хүдэлжэ эхилэнхэй.

Жэлэйнгээ даабариие болзорhоонь урид дүүргэхэбди гэhэн социалис үялга абаад, комсомол-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилэгшэ, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Ольга Дармаева, оёдолой 2-дохи цехэй комсоргын орлогшо Люба Мигунова, комсомолка Света Санжиева, бусад амжалтата ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Манай корр.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала hалбари

МЯХА ЕХЭЭР АБАХА

Хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүргөөхэ, ашаг үрыень ехэ болгохо зорилго табихадаа; түбхын түрүүн мал ажалые онсо шухала hалбари гэжэ тоолохо гэжэ КПСС-эй XXVI съездын шийдхэбринүүд соо заагданхай. Жэшээлхэдэ, энэ табан жэлдэ адууhа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, жэлдээ дунда ээргээр 17—17,5 миллион тонно мяха үйлэдбэрилхэ зорилго табигдана.

Илангаяа мал ажалай гол продукци болохо мяха үйлэдбэрилгэ манай ажахыда сэхэ хабаатай байна. Совхознай адуун hүрэг болон мяханай үхэрнүүдые үсхэбрилдэг гол шэглэлтэй юм. Бригада, гүүртэнүүдтэмнай мүнөө энэ жэлэй унагадтай хамта бүхыдөө мянга шахуу адуун, мүн 3500 үхэр харууhалагдана.

Иигээд ерэхэдээ, совхоздо адуу моридые үсхэбрилгэ—үйлэдбэриимнай гол hалбари болоно. Гэбэшье бүри hая болотор энэ урдаа хараха hалбаримнай hанаhанда хүрэмэ ашаг үрэ үгэдэггүй байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, адуун hүрэгые бодото hайнаар үсхэбрилхэ, түбхын түрүүн газар нютагайнгаа эрхэ байдалые гүйсэд хэрэглэжэ, адууе бэлшээрэр, тэжээлээр хангаха асуудалда анхарал ёноор табигдаггүй hэн гэжэ хэлэхэдэ алдуугүй.

Энээн түшаа хэдэн баримта дурдая. Манай эндэ Витим голой эрье зубшаад, ой тайга, хубшын захаар, хада уулын хоорондуур бэлшээриин газар яhала бии. Тэндэ зуниинь адуун hүрэг бэлшээгдэжэ, яhала таргалдаг, мяхажадаг юм. Тезд тэдэ бэлшээринүүднай дээрэ газарта аад, намар эртэ ногооониинь хагдаржа, шэмэеэ гэдэг. Тиимэнээ адуун сентябрь, октябрь hарада тэндээ байжа үгэхэеэ болёод, гол руу гүйлдэдэг, зелёнко тариhан газарта орохоёо тэгүүлдэг гэжэ. Эгээл энэ үедэ адуушад hүрэгее ядахадаа хорёодо хааха, урагша, хойшонь жара — дала модондо намнаха баатай болодог hэн.

Иигэжэ адуун зундаа олоhон таргаяа гээжэ, үбэлжэлгын эхилтэр муудашадаг бэлэй. Тэрэнhээ уламжалан, үбэлдөө жэжэ даагадай, туранхай адуунай гарзалха, гүүнүүдэй унага хаяха ушар үзэгдэдэг байгаа.

Энээндэ эсэс табихын тула нёдондо адуунай бэлшээридэ дүтэ 200 гектар газар хахалаад, хоёр ондоо таhалжа хорёолоод, тэндээ зелёнко тариа hэмди. Намар hүниндее тэндэ зарим зайгуултадаг адуугаа, илангаяа гүүнүүдые оруулжа адуулдаг болообди. Тиигэжэ адуун hүниндее тарианалай газар руу гүйлдэхэеэ болёо. Эсэстээ энээнэй ашаар үнгэрhэн үбэлжэлгын үедэ адуунай гарзалхань эрид хороогдоо. Хэрбээ урда үбэлынь аяар 98 адуун гарзалhан hаань, энэ жэлдэ ороидоол 18 толгой адуу гарзалуулаабди. Урда тээнь зуун гүүн бүхэнhөө жэлдээ 41—49 унага абадаг hаа, байгша ондо 65 унага абаабди.

Манай түрүү адуушан Василий Андреевич Волковой бригада зуун гүүн бүхэнhөө 70 унага түлжүүлээ. Эндэ ороидосотой бэрхэ адуушад Н. Ф. Кошелев, П. Л. Белобородов гэгшэд үдэлнэ. Коммунист Анатолий Иванович Дружининай хүтэлбэрилдэг адуушадай бригада нүгөөдүүлhээ ехэ гэгэдэнэгүй.

Манай адуушад гансал hүрэгее харууhалаад, адуулаад байдаггүй, харин үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ, малай байра заhабарилгада хабаадалсадаг. Нёдондо адуушад 800 центнер үбhэ сабшажа, хуряажа абаhан юм. Мүнөөшье тэдэнэр үбhэндее гаранхай.

Адуун hүрэгее түргэнөөр олон болгохо үшөө ямар арга биий гэхэдэ, энэ жэлhээ эхилжэ, бидэ унагадаа эхэнүүдhээнь эртэ hалгаагаад, амаарайнь харууhалдаг болообди. Тиимэhээ дүй дүршэл ехэтэй адуушан Митып Цыбенов түрүүтэй үшөө нэгэ бригада шэнээр эмхидхэжэ, тэдэндэ унагадые даалгаабди.

Мүнөө эхэhээ hалгаагдаhан унагад 200—300-даараа нэгэ hүрэг болгогдожо, харууhалагдана. Бидэ тэдэ унагад, даагад соohоо эрэнүүдые илгажа, намартаа шахаад, мяханай комбинадта түшаахабди. Тарган адуу мяханда тушаахадал ашаг үрэтэй байна. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ туранхай моридые мяханда тушаахадаа, мяханайнь центнер бүхэнhөө ороидоол 48 түхэриг абадаг hаа, үнгэрэгшэ декабрь, январь hарада адуугаа гол түлэб тарганаар тушаажа, мяханайнь центнер бүхэнhөө 108 түхэриг ашаг олзо оруулаа hэмди.

Тэрэшэлэн адуунайнгаа нэгэ түрэл адли шуhатай болохогүйн тула азаргануудые 3—4 жэл болоод лэ хуу hэлгэхэ, шэнэ үүлтэрэй болгохо, гүүнүүдые олошоруулха шухала гэжэ тоолонобди.

Байгша оной январийн 1-дэ ажахыдамнай 2909 адуун hүрэг, тэдээн соо 808-ниинь гүүд байгаа. Жэлэй эхинhээ хойшо бүхыдее 600 гаран унагад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ.

Мүнөө гаргаша багатайгаар мяха ехээр абаха зорилгын табигдажа байхада, адуун hүрэгые олошоруулха, энэ hалбариин ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ гээшэ тон шухала болоно. Гадна энэ hалбарида шидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Эндэ республикын эрдэмтэд адуу үсхэбрилхэ хэрэгтэмнай тодорхой туhаламжа хүргэхэ, нютагай эрхэ байдалда тааруу технологи зохёохо, адуунай үүлтэр hайжаруулха арга замые заажа үгэхэ ёhотой гэжэ hанагдана. Хэрбээ малай эдихэ үбhэ тэжээл горитойгоор бэлэдхэдэг болоод, сабшалан, бэлшээриин газар hайжаруулаад байгаа hаа, бидэ адуун hүрэгее 4 мянганда хүргэхэ арга боломжотойбди. Тиигээд унага олоор абажа, тэдэнээ hайнаар шахан таргалуулжа, зариманнь түрэhэн жэлдэнь, нүгөөдүүлыень хоёртойдонь мяханда тушаадаг болохо, энэ hалбариие ашаг олзо ехэтэй болгохо байнабди.

Манай hанахада, республика дотор үүлтэртэ адуунай тусгаар томо фермэ бии болгохо саг ерээ. Тиихэдээ тэндэхи үүлтэртэ адуун ходо хаалгатай байлгагдажа харууhалагдаха бэшэ, харин ажахынуудай адуундал адли эрхэ байдалда хээрын бэлшээридэ ябуулагдаха ёнотой. Иимэ гуримаар түлжүүлэгдэhэн азаргануудhүүлдэнь Яруунa, Захаамин, Баунта гэхэ мэтэ шэрүүн уларилтай нютагуудай эрхэ байдалда абаашагдахадаа, hүрэг соо ядамаргүй ябаха болоно бшуу. Манай эндэ ородсй томо бэетэй, хүндэ ашаа шэрэхэ үүлтэрэй адууе олоор үсхэбэрилдэг болоо hаа, hайн байгаа гэжэ hанагдана. Юуб гэхэдэ, энэ үүлтэрэй адуун түргэн томо болосотой, мяхалиг сула байна.

Саашань совхозой үшөө нэгэ шухала hалбари болохо мяханай гүүртэнүүдэй малшадай ажал тухай тобшоор хэлэлтэй. Бурууу, хашарагуудай, хүхүүли тугалнуудтай үнеэдэй бүхыдее 11 гүүртэ мал холын ой тайгын хубшэ хадын бэлшээридэ адуулагдана. Малшаднай зунай хүхэ ногооной үедэ бүхы үхэрнүүдээ hайнаар адуулжа таргалуулха, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ, энээнэй ашаар мяха абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэг хангахын түлөө тэмсэнэ.

Зунай бэлшээриин үедэ үхэрнүүдэй шэгнүүрые ехээр нэмээхын түлөө мүрысөө районой доторoо үүсхэhэн Иисэнгын совхозойхидой жэшээгээр худэлжэ, манай малшад hайн үрэ дун туйлана. Тусхайлбал, тугалтай унеэдэй гүүртые даагша Е. Н. Базарова июнь. июль hарада хүхүүли тугал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 1050—1134 граммаар нэмээгээ. Тэрэшэлэн баhал мяханай гүүрынь мал адуулагшад Федосья болон Александр Тагаевтан тугал, бурууу бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 900 граммаар нэмээхэ түсэбтэй hаа, тэрэнээ июнь, июльдэ 1054 граммда хүргее. Гүрэндэ тушаагдахе хашараг, бурууннуудые харууhалдаг малшад Н. Абрамов, И. Бединенко гэгшэд баhал hайн үрэ дун туйлаа.

Совхозой ажалшад, малшад гүрэндэ мяха худалдаха байша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбые КПСС-эй XXV' съездын нэгдэхэ үдэртэ дүүргэд байhан юм. Мүнөө энэ продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха бүхы жэлэй түсэбые амжалтатайгаар болзорhоонь урид дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

В. МЕДВЕДЕВ,
Яруунын районой Витимэй совхозой директор.

РОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

...ПОЛЬ. Ставрополийн ...олхоз, совхозуудай ...ороhоной баалнуу...ко дүүргэбэ. Ороо...ой эдеэшэдэг поли...рэ хуряалгын хүдэл...ылагдана.

...совхозhоо А. Столаадаг звено ургаса дээрэ эгээл эрхим ...лаа. Звено дүрбэн ...ар 82 мянган цент...ноhо сохиhон байна. ...комплексноор эмхидашаар иимэ дун ... Комбайнернуудай техникэ хангахадань ба машинануудые түргөөр заhабарилхадань мастернууд-заhабарилагшад туhалдаг байгаа.

Промышленна предприятинуудай, организациинуудай, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд хүдөөгэй механизаторнуудтай хамта ургаса хуряалгада хабаадалсаhан байна.

Хизаарай олохон районуудай таряашад гурэндэ ороohо худалдаха жэлэйнгээ даабариинуудые дүүргээд, дээшэлүүлэгдэhэн үялгануудые абанхай. Жэшээнь, Апанасенковска районой ажахынууд 85 мянган тонно ороohо тушааха түсэбтэй аад, 150 тоннohоо бага бэшэ ороohо элеваторнуудта тушаахые хараалаа. Ипатовай таряашад түсэбhөө гадуур 100 мянган тонно шэниисэ гүрэнэй амбаарта оруулхань бшуу.

КИШИНЕВ. Молдавида hүүлшын боолтын заншалта hайндэр үнгэргэгдэбэ. Хаа хаанагүй hайн ургаса суглуулагдажа, таряашадые баярлуулаа.

Комплексно оньhожоруулагдамал отрядуудай ургаса хуряадаг түрүү арга хэрэглэгдэhэн байна. Ургаса хүдэлмэриин 160—180 час соо хуряагдаа. Бүхы полиин хахадайнь шахуу ороohоной газартаа хэбтэhэн байгаашье hаань, механизаторнууд гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряагаа юм. Ургаса хуряалгын үедэ партийно-депутатска саг зуурын 1300 бүлэг эмхидхэгдэжэ, хуряалгын хүдэлмэриин ябасые, тэрэнэй шанарые хинажа байгаа.

Полинууд дээрэ комбайнуудай хүнхиненн замханхай, гэбэшье полиин hолоомые суглуулха, органическа ба минеральна үтэгжүүлгэ тараагдана, газар хахалагдана.

(ТАСС).

КПСС-эй РАЙКОМОЙ ПЛЕНУМ

...й Яруунын райкомой пленум боложо, эмхидхэ...алнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

...лида ошохо болоhонтойнь дашарамдуулан, ну...анов Николай Намдыковичые КПСС-эй райко...дахи секретариин, бюрогой гэшүүнэй уялгануудиин райкомой пленум сүлөөлбэ.

...й райкомой нэгэдахи секретаряар, бюрогой ...р нүхэр **Жданов** Вениамин Анатольевичые пар...комой пленум hунгаба. Нүхэр Жданов урда тээнь ...й депутадуудай Хяагтын районно Соведэй гүй...комитедэй түрүүлэгшээр худэлжэ байhан.

Ондоо худэлмэридэ ороhо болоhонтойнь дашарамдуулан, нүхэр Яньков Георгий Ильичые КПСС-эй райкомой секретариин уялгаhаа пленум сүлөөлөө. КПСС-эй райкомой секретаряар, бюрогой гэшүүнээр нүхэр **Сахаев** Семен Сергеевич hунгагаба.

КПСС-эй райкомой пленумэй худэлмэридэ КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Б. С. Семенов**, КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша нүхэр **В. М. Леонов** хабаадалсаа.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэдэринүүдые дэлгэрүлхын түлөө

ОНШЫЕНЬ ОЛОБОЛ, ОЛЗОТОЙ

Партийн түүхэтэ XXVI съезд дээрэ тоосоото элидхэл хэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев «Бүхы дээрэнь хүдөө ажахы тухай хэлэхэ болоо һаа, арадай ажахын бүсад һалбаринуудтал адли, ашаг үрэ ба шанар дээшэлүүлхэ гэһэн гол шухала тэрэл асуудал манай урда табигдана ха юм. Бидэ саашадаашье хүдөө ажахыда мүнгэ зөөрөөн болон материальна нилээд ехэ нөөсэнүүдые үгэхэ, энэ һалбарие индустриальна һуури дээрэ удаа дараалан гаргаха хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ болонобди» гэжэ тон зүбөөр тодорхойлон тэмдэглэһэн байна. Энэньшье гайхалгүй. Ушарынь хадаа оронойнгоо хүн зониие эдеэ хоолой шухала продуктнуудаар гүйсэд хангахын тула хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүргөөжэ, адууһа малайнгаа ашаг шэмые али бүхы талаһаань дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдана ха юм.

Партийн энэ съезд дээрэ табигдаһан шухала зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар манай ажахыда гол һалбаринуудаа улам хүргөөхэ холын хараатай түсэб зохёогдонхой. Тиин мүнөө колхозойнгоо эгээл олзотой һалбаринуудай нэгэн болохо хони үсхэбэрилгын саашанхи хүргэлтэ тухай энэ статья соогоо бэшэхэ хүсэлэнтэйб.

Манай ажахы район дотороо хони эгээл олоор үсхэбэрилдэг юм. Тобшолбол, бүхыдөө районой түрэндэ тушаа-һан һооһоной 40 процентыень колхознай үйлэдбэрилдэг. Мүнөө манай колхоз 31361 гектар газартай юм. Тэрэнэйнь 8906 гектарта ороо̂һо тарыан, тэжээлэй ургамалнууд, хартаабха, овощ таригдана. Тиихэдэ 7171 гектарта сабшалан, 15 мянга гаран гектарта бэлшээри нэмжыдэг. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхиндэ колхоз 28607 хонитой, тэрэ тоодо 10600 эхэ хонитой байнан юм.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ хони үсхэбэрилхэ һалбарияа улам үргэдхэн, эрид хүргөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Тодорхойлбол, хонидой ашаг шэмэ дээшэлжэ, нооһонойнь шанар һайжаржа байнхай. Ушарынь хадаа, колхозой мэргэжэлтэд үүлтэртэ малай районой предприятиин зооветмэргэжэлтэдтэй хамта хонидойнгоо үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһандаа горитой дүнгүудые туйлаа юм. Жэшээлбэл, үнгэрһэн табан жэлдэ хонин бүхэнһөө нооһо хайшалалга дээшэлээ.

Хонишодой, мэргэжэлтэдэй оролдосотойгоор, үсэд нэтэрүүгээр ябуулдаг ажалай дүн бүришье һайн байха аад, һүүлэй жэлнүүдэй ган гасуурай бэрхэшээл ехэхэн хохидол ушаруулаа. Илангаяа 1979—1980 онуудай үбэлжэлгэ хүшэр байгаа. Үбһэ тэжээлээр хомор тэрэ үбэлжэлгын үедэ хонидоо арайхан гэжэ ондо оруулаа һэмди. Тэрэ жэлдэ хонидшье гарзалаа, ашаг шэмэньшье доошолоо гээшэ. Эндэ хүндэ хүшэр үбэлжэлгын хохидолые усадхахын тула удаадахи үбэлжэлгэдөө одоошье һайнаар, хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр бэлдээ юм. Нэн түрүүлэн хонишоднай һүрэгтөө хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл өөһэдөө бэлэдхэжэ абахаһаа гадна, хони, хурьгадайнгаа байра дулаалжа, заһабарилаа бэлэй. Үбэлэй эхиннээ хонидтоо тэжээлыень шанаржуулан бэлдэжэ эдюулхэнээ гадна, хүшэ тамираа алдажа байһан хонидоо һүрэгөө амяарлуулжа, һайн шанартай тэжээлээр тордидог байһан. Энээнэй ашаар үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ колхозоймнай хонишод даажа абаһан һүрэгөө хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ондо оруулаа. Энэ жэлдэ нооһоншье ехээр хайшалагдажа, хурьгад олоор абтаа гээшэ.

Тодорхойлбол, үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулбал, хонидой гарза хоролто 2100 толгойгоор доошолоо. Энэ жэлдэ эхэ мал үрэжүүлхэ хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдана. Байгша ондо илангаяа хонишоднай горитой илалта туйлаа. Жэшээлбэл, тусэбэй ёһоор 9398 хурьга абаха байбал, бүхыдөө 11081 хурьган түлжүүлэгдэжэ, 100 эхэ хонин бүхэнһөө 101 хурьган абтаа. Ингэжэ колхознай хэзээдэшье туйлагдаагүй илалтада хүрэһэн байна. Мүнөө хурьгадаа эхэнһээнь һалгаагаад, эсэсэй дүнгүудые согсолходо, ажахымнай хонишод байгша ондо эхэ хонин бүхэнһөө хурьга түлжүүлһэнинь элирээ. Энэ амжалта нэн түрүүлэн, манай эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ дүүрэн арга боломжотой байһыемнай үшөө дахин батаар гэршэлбэ гээшэ.

Ажахыдамнай мүнөө эхэ хонидой 18 отара бии юм. Тэдэнэй 13 отарада 100 эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьган абтаа. Манай урдаа хараха түрүү хонишон Социалис Ажалай Герой Даша-Нима Сундуев 100 эхэ хонин бүриһөө 153,3 хурьга түлжүүлээ. Энэмнай гайхамшагта туйлалта гээшэ. Тиихэдэ Социалис Ажалай Герой Ольга Сангадиевагай хүтэлбэрилдэг бригада 100 эхэ хонин бүхэнһөө 120 хурьга тэнжээгээ. Мүн В. М. Лубсановай даадаг отарада 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьган абтажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэжэ, эхэнһээ һалгаагдаа. Тэрэшэлэн дүршэлтэй хонишод В. С. Малатхаев, С. И. Цыдышов, Б. Б. Порхоноев, Х. Л. Цыденов, А. Х. Ламуева, Р. Б. Содбоева, Е. М. Бадмаева, С. А. Эмедеева, Г. Л. Тугулдуров, Ч. Ш. Гатапов гэгшэд зуутаай зэргэдэ гаранхай, бата найдамтайгаар урагшаа дабшана.

Энэ жэлдэ «сагаан алта» суглуулха харюусалгатай хүдэлмэреэ эмхитэйгээр үнгэргэхын түлөө ехэ бэлэдхэл хэгдэ һэн. Хонидойнгоо нооһо түргэн болзорто хайшалжа, һайн шанартай нооһо суглуулхын тула хонишодой, хайшалагшадай дунда ойлгуулламжын горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Жэшээлбэл, хонидой нооһо хайшалалгые наринаар хинан шалгаха тусхай пост-пункт байгуулагдаа һэн. Постын гэшүүдэй сэгнэлтын ёһоор олон хониной нооһо һайн шанартайгаар суглуулжа абаһан хайшалагшад мүрысөөндэ түрүүлһэндэ тоологдодог байгаа юм. Хэрбээ арадай хинагшадай һайн сэгнэлтэ үгэбэл, нооһо хайшалагшадта нэхыгээ абхуулһан хонин бүхэнэй 15 мүнгэ нэмэлтэ түлбэри үгтэхөөр хараалагдаа бэлэй. Тингэжэ урмашуулгыень таарамжатай зохидоор зохёоһонойнай ашаар байгша ондо 52 центнер нооһон нэмэжэ суглуулагдаба бшуу.

Эдэ үдэрнүүдтэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын эхилбэшье һаань, колхозой мэргэжэлтэд хонишодой хонидоо хэр зэргээр бэлшээдэгыень хинан шалгана. Тэдэнэр эртэ үглөөгүүр, наранай гарахын урда шалгалтаяа эхилдэг. Ушарынь хадаа, ган гасуур энэ жэлдэ бэлшээриин хаһые дүүрэнээр хэрэглэхын тула хонидоо үглөөгүүр эртүүр бэлшээридэ гаргажа манаха эрилтэ табигдана ха юм. Тиигэжэ хонишон бүхэн эхэ хонидоо искусственна үрэжүүлгын эхилтэр һайса таргалуулжа, эзлжээтэ энэ хаһаяа баһал богони болзорто үнгэргэхэ болоно.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ манай колхоз эрэ тугалнуудаа, буруунуудаа тусгаар мэргэжэһэн Бодоной совхоздо тушаадаг болохо юм. Тинхэдээл ажахымнай хони үсхэбэрилгээ үргэнөөр хүргөөхэ аргатай болохонь. Тусхайлбал, манай колхоз 1985 оной эсэстэ 31 мянган хонитой, тэрэ тоодо 13800 эхэ хонитой байхаар тусэблэнэ. Энээнэй бэелүүлэгдэбэл, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ажахы дунда эзргээр 1200—1250 центнер нооһо гүрэндэ худалдажа, 3250 центнер хониной тарган мяха тушаа-ха байна. Тодорхойлбол, жэл бүри 7—8 һаратай 2500 хурьга тус бүрнин 28—30 килограмм шэгнүүртэйгээр бэлэдхэлэй пунктда эльгээхэ юм.

Хонидой тоо толгойн олошорходо, хонишоноор ажаллаха хүнүүд хэзээдэшье дуталдахаар хүлеэгдэнэ. Тиимэһээ колхозой правлени, партийна организаци, профсоюзай комитет отарануудые шэнээр байгуулангүй, бии байһан бригадануудаа томодхохо гэжэ шиидэнхэй. Иигээд ерэхэдээ, колхозоймнай хонишодой бригада бүхэндэ дунда зэргээр 1000—1200 хонин харууһалагдаха болоно. Мүнөө үедэ Владимир Лубсановай даадаг отарада 1000 хонин харууһалагдадаг юм. Энэ жэлдэ түс бригада 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга түлжүүлээ гэжэ урид тэмдэглэгдээ һэн.

Ойрын жэлнүүдтэ Хараһанда 2000 эхэ хонидой томо комплекс баригдахаар түсэблэгдэнэ. Мүнөө томодхогдоһон бригада, комплекснуудые байгуулхада, эллэб хэрэгсэлнүүд дуталдана. Тэрэшэлэн экономическа ашаг үрыень тодорхойлһон проект олдоногүй. Энээнһээ уламжалан манда дабхар бэрхэшээл ушарна.

Комплекснуудай баригдажа, хонишодой бригадануудай томодхогдожо захалхада, үбэлжөөнэйнь байрада зелёнко тариха участок үгтэхэ зэргэтэй. Һаядаа нимэ участогууд Владимир Лубсановай, Ольга Сангадиевагай үбэлэй бригадада байгуулагдахань. Эндээ нэгэ жэлэй ногоо тарижа захалхадаа, хурьган бүхэнөө 28 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь таһалха болоно. Тусхайлбал, энээнэй ашаар эдэ бригаданууд жэл бүри 1500 хурьга шахай таргалуулаад гүрэндэ тушааха юм.

Хонишодоймнай шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэл үнгэржэ, удаадахи жэлэйнь бүри харюусалгатай хаһа эхилхэ дутэлжэ байна. Тиин манай ажахын хонишод ерэхэ жэлдэ хараалһанаа сүм бэелүүлжэ, туйлаһанаа улам батадхаха хүсэлэнтэй шэнэ социалис уялгануудые һаяхан абаа һэн. Тобшолбол, хонишоднай мүнөө гол һалбариингаа олзотохо оншыень одоошье олобол ха гэжэ тэмдэглэлтэй.

И. ОЛЗОЕВ,
Баргажапай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад экономист.

СССР-эй ВДНХ-д

1980 ондо хүдөө ажахын үйлэдбэрине хүргөөхэ талаар амжалта туйлажа, СССР-эй ВДНХ-да хабаадалсахаар шэлэгдэхэ гурим сүм дүүргэһэн эдэ түрүүшүүл СССР-эй Арадай Ажахын Туйлалтануудай выставкын Главна комитедэй тогтоолоор Выставкын дипломоор, медальнуудаар шагнагдаба:

Хүндэлэлэй Дипломоор, «Москвич-412» түхэлэй автомобиль шантайгаар

Бандаев Данзан Чимитовичые — Улаан-Удын районой «Заветы Ильича» совхозой хонишон.

Нэгэдэхи шатын Дипломоор, пианино шантайгаар

Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалинин 2-дохи фермын коллективые.

Гурбадахи шатын Дипломоор, хара, сагаанаар харуулдаг телевизор шантайгаар

Кабанскын районой загаһа олзоборилдог «40 лет Октября» колхозой коллективые.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай сорт туршаха Гүрэнэй комиссинин Буряадай участогай коллективые.

Алтан медальяар, үнэтэ бэлэгтэйгээр

Бальжиев Содном Чойдоновичые — Зэдын районой «Коммунизм» колхозой хонишон.

Перевозникова , Евгения Петровнае — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан.

Максимова Вера Александровнае — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан.

Бальчинов Радна Намжиловичые — Хурамхаанай районой Гааргын совхозой үхэршэн.

Шевченко Михаил Ивановичые — Хорнин районой Хасууртайн совхозой луговод.

Мүнгэн медальяар, үнэтэ бэлэгтэйгээр

Капустин Петр Михайловичые — Прибайкалинн районой «Зырянский» совхозой луговод.

Окишева Татьяна Васильевнае — Кабанскын шубуунай фабрикын тугалшан.

Куриганов Алексей Александровичые — Кабанскын районой Ойморой совхозой адуушан.

Акулов Анатолий Михайловичые — Сэлэнгын районой Сэлэнгын совхозой хонишон.

Отбоев Самбу Гармаевичые — Түнхэнэй районой Саяанай совхозой адуушан.

Имескенов Лопсен Жамсаевичые — Түнхэнэй районой Саяанай совхозой адуушан.

Сидоров Дмитрий Евдокимовичые — Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой хонишон.

Кобычев Яков Ивановичые — Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой хонишон.

Намжилова Цыжап Цыдыповнае — Яруунын районой «Победа» колхозой хонишон.

Дорофеев Константин Ивановичые — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын бригадир.

Корчагина Галина Ивановнае — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан.

Бронзо медальяар, үнэтэ бэлэгтэйгээр

Седуков Илья Ивановичые — Прибайкалинн районой «Зырянский» совхозой луговод.

Добрынин Михаил Ивановичые — Прибайкалинн районой «Прибайкалец» колхозой луговод.

Цыбенов Цыренжап Цыренжаповичые — Баунтын районой Джилиндын совхозой үхэршэн.

Ланцев Анатолий Никитовичые — Баунтын районой Джилиндын совхозой трактурист.

Григорьев Владимир Ильичые — Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Тайшихин Павел Филипповичые — Хяагтын районой Худэриин совхозой луговод.

Хозеев Нургали Хозеевичые — Хяагтын районой Хяагтын совхозой трактурист.

Гармаева Ханда Галдановнае — Загарайн районой «Дружба» совхозой тугалшан.

Жалсабон Очир Галдановичые — Загарайн районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой жолоошон.

Бурханов Фанса Закировичые — Загарайн районой Онохойн совхозой луговод.

Мунконов Халзан Хамаевичые — Ахын районой «Коммунизм» колхозой хонишон.

Сыренов Николай Базаровичые — Ахын районой «50 лет Октября» колхозой жолоошон.

Содбоева Розалия Бубеевнае — Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Бадмаева Мария Жаповнае — Захааминай районой СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой тугалшан.

Норбоева Елена Ринчиновнае — Захааминай районой Хамнинн совхозой хонишон.

Базарова Вера Доржиевнае — Захааминай районой Хамнинн совхозой хонишон.

Будаев Ринчин Дамдиновичые — Захааминай районой Саяанай совхозой адуушан.

Васильцова Анна Ивановнае — Кабанскын районой загаһа олзоборилдог «40 лет Октября» колхозой шубуушан.

Шереметова Ефросинья Андреевнае — Кабанскын районой загаһа олзоборилдог «40 лет Октября» колхозой шубуушан.

Волков Петр Георгиевичые — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын фермые даагша.

Демидкин Николай Ивановичые — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан адуулагша.

Демидкин Василий Ивановичые — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан адуулагша.

Аверина Нина Арсеньевнае — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан.

Волкова Мария Егоровнае — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан.

Нечкина Надежда Ивановнае — Кабанскын районой Кабанскын шубуунай фабрикын һаалишан.

Шагдурова Александра Иннокентьевнае — Кабанскын районой Байгалай ОПХ-гай тугалшан.

Козулина Елизавета Ивановнае — Кабанскын районой Байгалай ОПХ-гай үргүүлгэ.

Коркина Анна Яковлевнае — Кабанскын районой Байгалай ОПХ-гай овощ үргүүлагша.

Плесовский Валентин Ивановичые — Кабанскын районой Байгалай ОПХ-гай лоошон.

Галсанов Базаржап Цыбенжабалжиевичые — Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Бадмаев Цыбен Намжилович — Сэлэнгын районой Сэлэнгын совхозой хонишон.

Романова Зоя Григорьевнае — Бэшүүрэй районой Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхозой тугалшан.

Цыренжапова Цыренжап Цыбиковнае — Яруунын районой Нарһатын совхозой шэнэ.

Дашиева Пыльжит Бадаевнае — Яруунын районой Инсэнгын совхозой хонишон.

Алексеева Лидия Александровнае — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан оператор.

Иванов Геннадий Агеевичые — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын слесарь-оператор.

Сенотрусова Таисия Ивановнае — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан.

Вострикова Анисья Ивановнае — «Птицепром» трестын Сотниковой шубуунай фабрикын шубуушан.

Пушкарева Галина Ивановнае — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын шубуушан.

Пушкарев Анатолий Михайловичые — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын слесарь.

Попова Галина Перфильевнае — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын шубуушан.

Головнч Михаил Ильичые — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын слесарь.

Пляскина Татьяна Филипповнае — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын шубуушан.

Михайлова Анна Петровнае — «Птицепром» трестын Улаан-Удын шубуунай фабрикын шубуушан.

Карпова Анисья Панфилеевнае — хүдөө ажахын үргамалнуудай сорт туршаха Гүрэнэй комиссинин Буряадай участогые даагша.

Совет орон дотор

ТАҺАЛГАРЯАГҮЙ ХҮДЭЛДЭГ ҺУРГУУЛИ

ЛЕНИНГРАД. Түүхэй эд, түлшэ ба бусад нөөсэнүүдые алмаха арга замуудые бэдэрхэ гээшэ саг үргэлжэ хүдэлдэг алмалта арьбалалтын һургуулиин хэшээлнүүдэй гол темэ болоно. Ленинградска областьдо С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Волховско алюминиин заводто предприятиин депутадуудай үүсхэлээр тэрэ эмхидхэгдэнхэй. Һургуулида зохёожо табигдаһан түүхэй эдүүдые ба материалнуудые бодомжотой зүбөөр гэргашалха комплексно программа цехүүдтэхн суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэн, нэмээгдэнэн, городской Советдэй сесси дээрэ һайшаагдаһан байха юм.

Хүршэ предприятинуудта — Сяськa целлюлозно-саарһанай комбинат, барилгын хэрэгсэлнүүдэй завод дээрэ түүхэй эд комплексноор хэрэглэхэ талаар металлургнуудай дүй дуршэлые хэрэглэдэг болонхой.

ТОСХОНОЙ ТҮХЭЛ ШАРАЙ ХУБИЛНА

МИХАИЛОВКА (Молдавин ССР). Молдавин Рыбницкэ районой таряашадай «Ажалша хүниие алдаршуулая» гэһэн заншалта һайндэр районно түбтэ бэшэ, харин Михайловка тосхондо үнгэргэгдэбэб. «Бируинец» колхозой түб буусые дэмы шэлээгүй. Һүүлэй хоёр жэлдэ тус тосхон Молдавин эгээл болбосон түхэлтэй тосхонуудай нэгэн болонхой.

Нютагай Советдэй саг үргэлжын комисси тосхонине болбосон түхэлтэй болгохо, барилга хэхэ программа зохёон табяа юм. Колхозой барилганууд дээрэ эмхидхэгдэһэн депутадуудай бүлэгүүд болон постнуудай хүдэлмэрие тэрэ залаг хүтэлбэрилдэг. Арадай депутадуудай уряалаар хүдөөгэй һургуулин дүүргэһэн хүбүүд, басагад, пенсионернүүд барилгын бригадада хүдэлхэеэ ерээ һэн. Долоон хоног бүри барилгын талмайнууд дээрэ үнгэргэгдэдэг «депутадай понедельниг үүд» хүдэлмэрие горитойгоор түргэдхэдэг юм. Тэрээн дээрэ саг үргэлжын комиссинн гэшүүд, ажахынуудай, барилгын бригадын хүтэлбэрилэгшэд худалдаа наймаанай түбэй, залуу мэргэжэлтэдэй байшангай, стадноной ба бусад объектнүүдэй барилгын ябасые ба шанарые шалгадаг, материалнуудаар, оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хүдэлмэришэдые саг болзортонь хангаха асуудалнуудые шиидхэдэг.

(ТАСС).

МАСТЕРАЙ НАЙДАМТАЙ ЗАМ

Энэ зураг дээрэхи хүниие харахадаа, 60 наһанайнгаа дабаанай дээрэ гарахаяа ябаһан гэжэ огтошье һанахаар бэшэ бээ. Тэрэнэй түмэр замда хүдэлжэ эхилһэн сагынь 1938 онһоо һабагшатай. Анха түрүүн түмэр замай Сэлэнгэ станцида ажаллажа байтараа ,армиин албанда татагдажа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүлэн соогуур баатарлигаар тулалдан гараа юм.

Эхэ ороноо галзуу дээрмэшэдһээ сүлөөлэлсэжэ ябаха үедөө Коммунис партиин гэшүүн боложо, энэ үндэр нэрэеэ дээрэ үргэн, ажалдаа үльгэр жэшээ харуулан хүдэлдэг Николай Семенович Западия арбадахи табан жэлэй дүнгүудээр Арадуудай Хаин бариса-анай орденоор шагнагданхай. Үшөө тиихэдэ тэрэнэй шэн габьяата ажалые «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэг, олон тоото Хүндэлэлэй грамотанууд эли тодоор гэршэлнэ гэжэ нэмэе.

Николай Семенович мүнөө түмэр замай Улаан-Удын отделенидэ мастераар хүдэлнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг 4 бригада Боярск-Посельская гэһэн участок даажа абанхай юм. Бригада бүхэн 3,5 километр утатай түмэр харгы харууһалдаг.

Эбтэй сетэй энэ коллектив 1980 оной социалис мүрысөөндэ 7 дахин түрүү һууринуудые эзэлһэн байха. Харин энэ жэлэй түрүүшын хахадай дүнгүудээр тэдэнэр изгэдэхи һуурида гараа.

Эдэбхитэй коммунист Н. Западнягай хүтэлбэрилдэг коллективтэ 24 хүнэй орондо ойрдоол 11 хүн ажаллана. Энээн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, нэгэ ажалшан хоёр хүнэй нормо дүүргэдэг болоно бшуу. Инмэ коллектив түрүүшүүлэй зэргэдэ гарахал мүрөөрөө гаранал даа! Эндэ мастерайншье, мүн бусад хүдэлмэрилэгшэдэйншье эдэбхи үүсхэл эли тодоор харагдана гээшэ.

Д. БАЛДАНОВАЙ фототекст.

ШУХАЛА ҺАЛБАРИИН ЕХЭ ШАЛГАЛТА

Саяно-Шушенска ГЭС-эй зургаадахи агрегадай гол үзелиуудые хабсаргаха хүдэлмэрие Агууехэ Октябриин 64 жэлэй ой болотор ашаглалгада тушаахаар хараалагдана. Тюменнин нефтьшэдэй ерээдүйн үшөө нэгэ хото Нянганда түрүүшын байрын гэрнүүдэй һуури табигдаба. Витебскэ оймһоной-трикотажна фабрикын шэнэ цехые табан һараар урид ашаглалгада оруулхадаа, үйлэдбэрнин энэ коллективэй проектээр хараалагдаһан хүсэндөө дары түргэнөөр орожо, туйлаһан амжалтыень барилгашад хубаалдаһан байна. Барилгашадай габшагай ажал хэрэгүүд тухай хэдэн арбаад мэдээсэл үдэр бүри орожо үргэлжэлнөөр. Инмэ мэдээсэл бүхэн Соведүүдэй ороной экономикын хурдан түргэн дабшалтада үшөө нэгэ алхам болоно. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй барилгын программын онсо илгаанууд тухай хөөрэжэ үгэхэ гуйлтатайгаар ТАСС-ай корреспондент СССР-эй Госстройн Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. А. БОРОВОИДО Барилгашадай үдэрэй урда тээхэнэ хандаба.

Капитальна барилгын хэмжээгээр Советскэ Союз дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлнэ гэжэ Гүрэнэй комитедэй хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Имагтал арбадахи табан жэлэй үедэ 1200 гаран томо ехэ промышленна предприяти баригдаа, 530 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

Шэнэ табан жэлдэ барилгашад орёо нарин программа бэелүүлхэ аргатай болоно. Эдэнэй ажал хэрэгүүдэй адресууд Сибирь болон Аласдурна зуг, ДундаАзи ба Хара бэшэ хурьһэтэ нютаг, Украина болон Закавказ болоно. Оскольско электрометаллургическа комбинат, Красноярскын хүндэ экскаваторнуудай завод, Тобольско нефтехимическэ комбинат гэхэ мэтэ мантан томо предприятинууд худэлжэ эхилхэ. Саяно-Шушенска ГЭС-ые гол түлэб дүүргэхээр, Байгал-Амарай түмэр замаар поездиуудые ябуулхаар, эндэхи нютагуудай байгаалинн баялигуудые эршэмтэйгээр ашаглажа эхилхээр хараалагданхай.

Тобшолон хэлэбэл, арбан нэгэдэхи табан жэл барилгашадта ехэ шалгалта болохо юм гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэлээ һэн. Продукци үйлэдбэрилгые ехээр нэмээхэ, дутуу дундануудые усадхаха арга олгохо предприятинуудые барижа дүүргэлгэдэ, тэдэнние ашаглалгада оруулалгада бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ гээшэ тэрэнэй онсо шэнжэ болоно.

— Национальна доходой, багсаамжалхада, табанай нэгэ хубинь капитальна барилгада һомологдохо байна. Энэ табан жэлдэ капитальна һомологнуудай нинтэ хэмжээн 12—15 процентээр дээшэлхэ. Эдэ асарн ехэ мүнгэ зөөрине ашаглай һайнаар хэрэглэхэ зорилго ямараар шиидхэгдэхэ гээшэб?

— Эдэнэй горитой хубинь нэн түрүүн предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ, оньһон техникээр хангалгада гаргашалагдаха байна.

Нимэ замай экономическа аша һуһа ехэтэй байһые Москвагай, Ленинградай, Куйбышевска, Ивановска, Запорожско областьнуудай коллективүүдэй дүй дуршэл найдамтайгаар гэршэлнэ. Жэшээнь, һүүлэй арбан жэлэй турша соо Ивановска бүд пэхэгшэд үйлэдбэрээ һэльбэн шэнэлһэнэй ашаар лэ продукци бүтээн гаргалгаяа 800 миллион түхэригөөр дээшэлүүлээ.

Шэнээр эхилэгдэһэн барилгануудай тоо эрид хороогложо, мүнгэ зөөри гол түлэб дүүргэдэгүй барилгануудта һомологдохо юм.

Территориальна болон һалбаринуудай түсэблэлгын гол ёһонуудые хараада абажа, капитальна һомологнууд хубаарилагдана. Бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөри һомологдобошье, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые тодорхойлдог һалбаринуудта онсо анхарал хандуулагдана. Нэн түрүүн экономикын үндэһэ һуури болохо түлишын-элшэ хүсэнэй комплексдо мүнгэ зөөри ехээр гаргашалагдана. Ороной Европодохи хубида атомна элшэ хүсэн хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна — 1985 он болотор атомна электростанциинууд 220—225 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ юм. Түлишын элшэ хүсэнэй гол нөөсэнүүдэй байдаг ороной зүүн районуудта ууралаар хүдэлдэг, мүн хүсэтэ гидростанциинууд олоор баригдаха.

Барүүн Сибириин нефть болон газай комплексые саашадань хүгжөөлгэдэ, Канско-Ачиска ба Экибастузай нүүрһэнэй үүрхайнуудай үндэһэ һуури дээрэ хэдэн хүсэтэ ГРЭС-үүдые барилгада онсо анхарал хандуулагдаха байна. Гэбшье эдэ бүгэдые арьбалангүй, түлишэ болон электрын элшэ хүсөөр арадай ажахын эрилтэнүүдые гүйсэд хангажа шадахагүй байнабди.

— Капитальна барилгын ашаг үрые дээшэлүүлгэ һалбарние хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха арга олгохо байна. Энэ хүдэлмэрнин гол шэглэлнүүд тухай хөөрэжэ үгыт?

— Энэ хадаа нэн түрүүн барилгын эмхинуудые хубаарилан табиха хэрэгые гуримшуулга болоно. Түсэблэгдэдэг показательнуудай шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэхэ байна. Хүдэлмэриин ба ашаглагдаһан мүнгэ зөөриин хэмжээнүүд бэшэ, харин үйлэдбэриин хүсэнүүдые, барилганууdые ашаглалгада оруулалга, ажалай бүтээсэ болон ашаг олзые дээшэлүүлгэ хадаа энэ гуримай гол зүйлнүүд болоно. Эдэ даабаринуудай ямараар дүүргэдэһэнһээ барилгашадай хүдэлмэри сэгнэгдэхэ, экономическа урмашуулга бэелүүлэгдэхэ байна бшуу.

Ашаглалгада оруулагдаһан барилгануудай, томо ехэ барилгануудай эллжээнүүдэй, комплексууdай барилга хэһэнэй түлөө тоосохо гээшэ эшэ хэрэгтэ нүлөө үзүүлнэ бшуу.

Тэрэнэй туршагдаһан Белоруссиин ба Литвагай барилгашадай дүй дуршэл нимэ гуримай ашаг үрэ ехэтэй байһые найдамтайгаар баталба.

— Советскэ Союзые гэр байра олоор баридаг орон гэжэ нэрлэдэг байна. Үнэхөөрөөшье, манайда һара бүри зуутаад мянган хүнэй ажаһууха байрын гэрнүүд толлогдоно. Совет хүнүүдэй гэр байрые саашадань һайжаруулха программа ямар гээшэб?

— Гэр байрын-граждан барилгын эршэ урдынхидал мэтэ ехэ байһаар — 1985 оной һүүл багта 530—540 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаад байха зэргэтэй. «Бүлэ бүхэндэ — амяараа квартира» гэһэн гуримаар гэр байра хубаарилагдадаг юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ байрын гэрнүүдые барилгада гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриин үргалта ашаглалгада оруулагдаһан талмайн хэмжээнһээ үлүү болохо байна гэжэ тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Ороной элдэб районуудай сагай уларилые анхаралдаа абажа, тусхай проектнүүдые табиха гээшэ шухала удха шанартай байна. Болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүдэй шэнэ проектнүүд табигдана. Инмэ гэрнүүдэй таһалгануудынь уужам салуу, таарүу зохид болгогдонхой, досоохинь һайнаар шэмэглэгдэнхэй.

Шэнэ хото городуудай, һуурин тосхонуудай архитектурна түхэл шэнжэдэ, микрорайонуудые комплексно барилгада мүн лэ онсо анхарал хандуулагдана. Ушинимэһээ байрын гэрнүүдэй хамта һүргуулинууд, хүүгэдэй саадууд, магазинууд, хозоной ажаһуудал хангалганы албанай предприятинууд туушаан абалгын пунктнууд ашаглалгада оруулагдана. Нимэ квартирын үрэндэ үнэтэй болодог байгаашье һаань, гэр байрые түлбэри хуушааралт үлэ̂нэ̂ энэ түлбэри манай орон гэр эгээл үнэгүй юм.

— Ороной экономическэ хүсые саашадань хүгжөөлгэдэ, совет хүнүүдэй ажаһуудалай материально-сёдэ̂ хэмжээе саашадань дэ̂ лүүлхын түлөө тэмсэлдэ̂ ехүүргэ дүүргэхэ байһанаа бүрилгашад һайн ойлгоно,— гэжэ А. А. Боровой түгэсхэдөө хэлэбэ. —Бригадна ахлахын тоосоое эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэн, орловско «тэ̂ һалгаряагүйгөөр хүдэлмэ̂ «ажалай эстафетын» гүрмуудые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэн, хүдэлмэринин ашүрэ ба шанарые дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөөнэй арга нөөсэнүүдые хэрэглэжэ, һалбаринимнай ажалшад партинин XXVI съезд дээрэ табигдаһан зорилгонуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлнэ.

Советүүдэй хүүгэлмэри

…ТУСХАЙ ХЭМЖЭЭН …БАТАЛАГДАБА

…ьцова А…
…ае — Ка…
…загаһа ол…
…лет Октябр…
…шубуушан.
…метова Еф…
…пае — Ка…
…загаһа ол…
…лет Октябр…
…шубуушан.
…в Петр Ге…
…Кабанскын …
…ын шубуунай…
…мые даагша…
…кин Никола…
…е — Ка…
…Кабанскын …
…ирикын һаали…
…а.
…кин Васили…
…е — Ка…
…Кабанскын …
…ирикын һаали…
…а. Нина Ар…
…Кабанскын …
…н шубуунай …
…ишан.
…а Мария Ег…
…кын районой…
…бууная фе…
…а Надежда …
…Кабанскы…
…нскын шу…
…ишлан.
…ова Але…
…евнае — …
…айоной Б…
…тугалшан.
…а Елизавет…
…Кабанскы…
…лай ОПХ-га…
…а. …
…а Анна Як…
…абанскын р…
…ОПХ-гай ов…
…кий Валент…
…- Кабанскы…
…лай ОПХ-гі…
…Базаржа…
…вичые — …
…ой Карл Ма…
…колхозой …
…Цыбен Н…
…ые — Сэ…
…элэнгын со…
…Зоя Гри…
…шуурэй р…
…ин нэрэ…
…талшан. …
…лова Цы…
…— Яруунын…
…ын совхозо…
…Пыльжит …
…Яруунын …
…ын совхозо…
…Лидия …
…— «Птице…
…никовой ш…
…ын шубу…
…Анисья …
…н шубуу…
…Галина …
…«Птице…
…ан-Удын ш…
…н шубуу…
…Анатолий …
…«Птице…
…н-Удын ш…
…н слесарь. …
…лина Пер…
…епром» …
…ын шубу…
…буушан. …
…ихаил Ильи…
…» тре…
…шубуунай …
…Татьяна …
…«Птице…
…-Удын ш…
…шубууша…
…Анна Пет…
…цепром» …
…ын шубу…
…буушан. …
…нисья Па…
…ээ ажахын…
…орт турш…
…нин Бури…
…гша. …

Ядерна буу зэбсэг хорюулхын түлөө Уласхоорондын тэмсэлэй үдэр Эб найрамдалай бүхэдэлхэйн Советэй шидхэ-өэреэр августын 6-да үнгэргэгдэхэнь. Энэ үдэр, 36 жэлэй урда тээ, американ атомна бомбо Хиросима хотые үнэһэн тоброг болгобо гэжэ дуулахадаа, бүхы хүн түрэлтэн айн сошопон юм. Гурбан үдэр үнгэрөөд байхада, Нагасаки хото мүн лэ тингэжэ һалгаагдаһан байна. Милитарис Япондо эсэргүү дай илалтаар түгэсэхэнь гэжэ тэрэ үедэ мэдэгдээд байна. Тиимэһээ Хиросима Нагасаки хоёр сэрэгэй-стратегическэ зорилгоор усадхагдаха ёнотой бэшэ байгаа. Эдэ хотонууд дээрэ атомна бомбо хаяха гэһэн шидхэбэри абахадаа, дэлхэй дээрэ эзэрхэн зонхилхоёо дугташажа байһан США-гай засагаархид сэрэг дайнай айхабтар ехэ хүсэтэй байһанаа харуулха, Советскэ Союз болон бусад оронуудые айлгаха гэһэн зорилго урдаа табиһан байгаа.

Атомна буу зэбсэг хорихо, тэрэнэй бии байһан нөөсые усадхаха гэһэн совет дурадхалые бүрүушаахадаа, Вашингтон эхин түрүүн гансаараа атомна зэбсэгтэй болоһондоо тингээ ошуу. Тиин СССР-эй мүн лэ тиимэ зэбсэгтэй болоходонь, Сагаан байшан ядерна буу зэбсэг бушуу түргэнөөр бүтээн гаргаха гэһэн хараа шугам баримталдаг болоһон юм.

Мүнөө үедэ дай хүсэһэн үсэд тэншүүнүүд, НАТО-гай зонхилогшод болон илангаяа США-гай засагаархид ракетно-ядерна хүсые улам үсэдөөр нэмэжэ, сэрэг дайнай асуудалые бүри ехэ болгоно. Советскэ Союзда орходоо сэрэгэй талаар булюу болохо гэһэн зорилго бэелүүлхэ гээшэ ойрын жэлүүдэ туйлаха манай эгээл түрүүшын зорилго мүн гэжэ Рейганэй правительство соносхоһон байна. «Американ сэрэгэй хүсэ шадалые нэмэжэ, Советскэ Союзһаа булюу болохын тулада бидэнэр хэрэгтэй болохо бүхы мүнгэ зөөри гаргашалнабди,— гэжэ оборонын министр К. Уайнбергер убай һэнгэргүйөөр сэхэ хэлэһэн юм. США-гай сэрэгэй бюджет урдань үзэгдөөгүй ехэ хэмжээндэ хүрэбэ. Ойрын табан жэлэй туршада 1,5 триллион доллар сэрэгэй хэрэгтэ гаргашалха гэжэ түсөблэгдэнэ. Энэнь тус зорилгоор үнгэрһэн 12 жэлэй туршада гаргашалагдаһан бүхы мүнгэ зөөритэй адли шахуу. Стратегическэ болон бусад янзын зэбсэг түргэнөөр бүтээн ехэдхэхэ, уһан доогуур ябадаг шэнэ түхэлэй атомна ракетнэ онгосонуудые, «МХ» түхэлэй түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые, шэнэ стратегическэ бомбардировщигууд болон далитай стратегическэ ракетэнүүдые бушуу түргэнөөр бүтээн гаргаха гэжэ хараалагдана. «Шатта» гэдэг замбуулинай система сэрэгэй зорилгодо тааруулагдана.

Буу зэбсэг түргэнөөр бүтээхэ гэһэн ехэ түсэбоо далдалха зорилгоор «Совет сэрэгэй аюул» тухай, сэрэгэй талаар США-гай гэгдэл тухай худал хуурмаг үгэ хүүрые Вашингтон урдынхидаал адли тараана. США-гай өөрынь хүндэтэй хүнүүд дурсагдаһан үгэнүүдэй худал байһые элишэлнэ. «Бүхы юумые ойлгохын тулада намда нэгэ хэды саг хэрэгтэй байгаа,— гэжэ Америкын мэдэзжэ эрдэмтэ, США-гай Науканүүдай академийн вице-президент байһан Д. Кистяковский хэлэнэ.— Хожомынь би хамаг хэлэгдэдэг юумэнэй, илангаяа ракетнэ талаар гэгдэжэ ябаһан тухай худал байһые мэдээ һэм. Ракетнэ талаар ямаршье гэгдэл үгы гэжэ би мэдэхэ байгааб».

200 мянган хүнние хороһон Хиросима Нагасаки хоёрой гашуудалта ушарые арадууд мартажа эхилээ. Зорюута гү, али тушаан боложо ядерна дайнай үүсхэгдээ һаань, тэрэнэй ямар хойшолонтой байхыень хүнүүд бодотоор ойлгоногүй гэжэ баруунай милитаристнууд найдана. «Ядерна дайн хизаарлагданги шэнжэтэй байжа болохо, тиимэ дайн боломооршье гээшэ ха гэжэ хүнүүдтэ этигүүлхые оролдоно. Тэд энэнь арадуудые далда нюусагүйгөөр мэхэлһэн ябадал шуу!» — гэжэ Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездын ендэр дээрэһээ хэлээ һэн.

Үнэхөөрөө тиимэ байһыень баталан харуулхын тулада ямар баримта дурдалтайб гэхэдэ, мүнөө үедэ бии байгаа бүхы ядерна буу зэбсэг Хиросимые усадхан һүнөөһэн нэгэ миллион тиимэ бомботой адли байна. Нитротолуол дээрэ гаргажа бодожо үзэбэл, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ һуудаг хүн бүхэндэ тэнэрдэг 10 тонно юумэн хүртэхөөр болоод байна.

Хүн зонние олон мянгаарнь хюдаха зэбсэгүүдэй дэлхэйгээр дүүрэн байгаашье һаань, тэдэ буу зэбсэгүүд улам ехээр үилэдбэрилэгдэнэ, мүн улам олон хүнние харата муухайгаар хюдаха бүри нарин зэбсэгүүд байгуулагдана. Хэдэн зуун шэнэ американ ядерна ракетэнүүдые табиха талмайнууд Баруун Европодо түхеэрэгдэнэ. Ядерна буу зэбсэг хэрэглэжэ болохо тухай бодолтой хүн зонние зэбсүүлхые оролдоно.

80-яад онуудта хараадуулагдаһан, Советскэ Союзай дэбкүүлһэн Эб найрамдалай программа сэрэг дайе зайсуулха, бата бэхн эб найрамдал ханган тогтоохо гэһэн зорилготой юм. Стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха, дунда зэргын зайда буудаха шэнэ ракетно-ядерна хэрэгсэлнүүдые Европодо тараан байлгаха ябадалые мүнөө үедэ хорихо, оронуудай хооронсо этигэл найдабари бэхижүүлхэ талаар абтаха хэмжээнүүдые бэелүүлмээр орон нютагуудые үргэдхэхэ гэжэ тэрэ программаар хараалагдана.

Советскэ Союз болон эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдэй дэбкүүлһэн бүтэмжэтэй һайн, эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые ажал хэрэгэй оршон байдалда зүбшэн хэлсэхэһээ Вашингтон арсахаһаа гадна, буу зэбсэг хизаарлаха, тэрэнние хороохо талаар урдань түйлагдаһан бүхы зүйлнүүдые һандаргаха, харин энэ талаар түсөблэгдэжэ байһан зүйлнүүдые буруутуулха гэжэ оролдоно. Эдэ бүхы асуудалнуудаар хэлсэн хэхэһээ хулжан зайсахадаа, США-гай засагаархид буу зэбсэг ямаршье хиналтагүйөөр бүтээн гаргаха зам өөһэдтөө бэлэдхэхэ гэжэ оролдоно.

Эгээл тиимэһээ «ракетно-ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгын шэнэ шатые болюулха үрэ дүнтэй байхаар хэлсээ хэхэ, уридшалан табигдаһан ямаршье эрилтэ гү, али баадхалтагүйөөр хэгдэхэ, адли тэгшэ, үнэн сэхэ хэлсээ хэхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ» гэжэ дэлхэйн парламентнууд болон арадуудта зорюулагдаһан СССР-эй Верховно Советэй Хандалга айхабтар шухала удха шанартай юм. Бии байгаа нэгэшье арга боломжые алдажа болохогүй. Саг хүлеэхэгүй!

Парламентнууд, правительстванууд, партиннууд, дэлхэйн үргэн олоннитэ эб найрамдалта совет үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ байна. Тэдэ дурадхалнууд Европын болон бусад түбинүүдэй арадуудай эб найрамдалта эрмэлзэлтэйнь тааралдана, сэрэг даинда эсэргүүгээр олон оронсо дэлгэржэ байгаа тэмсэлдэ шэнэ түлхисэ болоно. Эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө худэлөөн Баруун Европыг болон дэлхэйн бусад оронуудай улам олон хүнүүдые хабаадуулна. Скандинавска оронуудай эхэнэрнүүдэй үүсхэлээр июнийн 21-дэ Копенгагенда эхилээд, августын 6-да Парижда дүүрэхэ «Эб найрамдалай марш-81» гээшэ энээндэ эли тодо жэшээ боложо үгэнэ. Хиросимын гашуудалта ушарай хэзээдэшье дабтагдахагүйн түлөө бүхы хэжэ боломоор юумэ бэелүүлхэ гэгээшэ тус маршда хабаадагшадай һайн һайхан зорилгонь мүн. Япон, США болон бусад олон оронуудта эб найрамдалай тала баримталагшадай худэлөөн улам ехэ хүсэтэй боложо байнхай. Америкын элитэ эрдэмтэ-физигүүдэй һаяхан президент Р. Рейгандэ хандаһан бэшэг соонь тэрэнэй ехээр һанаагаа зобожо байһаниинь харагдана. Буу зэбсэг яралтайгаар бүтээхэ гэһэн мүнөөнэй Сагаан байшангай эрмэлзэлые болюулха тушаа хэмжээ абахыень тэдэнэр президентые уряална. Иимэ политикые үргэлжэлүүлбэл, һүйдхэлтэ ядерна дайнай аюулые, тэрэнэй бүхы хүн түрэлтэндэ хүргэхэ аюулые мэдэрээгүй ябадал болохо гэжэ эрдэмтэд һэргылнэ.

Дайн сэрэгтэ эсэргүү бүхы дэлхэйн бодото хүсэнүүд эб найрамдал батадхан бэхижүүлжэ шадаха юм. Эб найрамдалда бүхы хүсэнүүдые нэгэдхэхэ гээшэ бүтэшэгүй зүйл бэшэ. Амгалан тайбан байдал тогтоохын, термоядерна дайнай аюулые хамтаараа зайсуулхын тулада тэдэ хүсэнүүдые нэгэдхэхэ гээшэ амин шухала хэрэг болоихой.

И. ЛАПИЦКИЙ.

ХИРОСИМА һЭРГЫЛНЭ

ябадаг шэнэ түхэлэй атомна ракетнэ онгосонуудые, «МХ» түхэлэй түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые, шэнэ стратегическэ бомбардировщигууд болон далитай стратегическэ ракетэнүүдые бушуу түргэнөөр бүтээн гаргаха гэжэ хараалагдана. «Шатта» гэдэг замбуулинай система сэрэгэй зорилгодо тааруулагдана.

Буу зэбсэг түргэнөөр бүтээхэ гэһэн ехэ түсэбоо далдалха зорилгоор «Совет сэрэгэй аюул» тухай, сэрэгэй талаар США-гай гэгдэл тухай худал хуурмаг үгэ хүүрые Вашингтон урдынхидаал адли тараана. США-гай өөрынь хүндэтэй хүнүүд дурсагдаһан үгэнүүдэй худал байһые элишэлнэ. «Бүхы юумые ойлгохын тулада намда нэгэ хэды саг хэрэгтэй байгаа,— гэжэ Америкын мэдэзжэ эрдэмтэ, США-гай Науканүүдай академийн вице-президент байһан Д. Кистяковский хэлэнэ.— Хожомынь би хамаг хэлэгдэдэг юумэнэй, илангаяа ракетнэ талаар гэгдэжэ ябаһан тухай худал байһые мэдээ һэм. Ракетнэ талаар ямаршье гэгдэл үгы гэжэ би мэдэхэ байгааб».

200 мянган хүнние хороһон Хиросима Нагасаки хоёрой гашуудалта ушарые арадууд мартажа эхилээ. Зорюута гү, али тушаан боложо ядерна дайнай үүсхэгдээ һаань, тэрэнэй ямар хойшолонтой байхыень хүнүүд бодотоор ойлгоногүй гэжэ баруунай милитаристнууд найдана. «Ядерна дайн хизаарлагданги шэнжэтэй байжа болохо, тиимэ дайн боломооршье гээшэ ха гэжэ хүнүүдтэ этигүүлхые оролдоно. Тэд энэнь арадуудые далда нюусагүйөөр мэхэлһэн ябадал шуу!» — гэжэ Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездын ендэр дээрэһээ хэлээ һэн.

Үнэхөөрөө тиимэ байһыень баталан харуулхын тулада ямар баримта дурдалтайб гэхэдэ, мүнөө үедэ бии байгаа бүхы ядерна буу зэбсэг Хиросимые усадхан һүнөөһэн нэгэ миллион тиимэ бомботой адли байна. Нитротолуол дээрэ гаргажа бодожо үзэбэл, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ һуудаг хүн бүхэндэ тэнэрдэг 10 тонно юумэн хүртэхөөр болоод байна.

Хүн зонние олон мянгаарнь хюдаха зэбсэгүүдэй дэлхэйгээр дүүрэн байгаашье һаань, тэдэ буу зэбсэгүүд улам ехээр үилэдбэрилэгдэнэ, мүн улам олон хүнние харата муухайгаар хюдаха бүри нарин зэбсэгүүд байгуулагдана. Хэдэн зуун шэнэ американ ядерна ракетэнүүдые табиха талмайнууд Баруун Европодо түхеэрэгдэнэ. Ядерна буу зэбсэг хэрэглэжэ болохо тухай бодолтой хүн зонние зэбсүүлхые оролдоно.

80-яад онуудта хараадуулагдаһан, Советскэ Союзай дэбкүүлһэн Эб найрамдалай программа сэрэг дайе зайсуулха, бата бэхн эб найрамдал ханган тогтоохо гэһэн зорилготой юм. Стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха, дунда зэргын зайда буудаха шэнэ ракетно-ядерна хэрэгсэлнүүдые Европодо тараан байлгаха ябадалые мүнөө үедэ хорихо, оронуудай хооронсо этигэл найдабари бэхижүүлхэ талаар абтаха хэмжээнүүдые бэелүүлмээр орон нютагуудые үргэдхэхэ гэжэ тэрэ программаар хараалагдана.

Советскэ Союз болон эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдэй дэбкүүлһэн бүтэмжэтэй һайн, эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые ажал хэрэгэй оршон байдалда зүбшэн хэлсэхэһээ Вашингтон арсахаһаа гадна, буу зэбсэг хизаарлаха, тэрэнние хороохо талаар урдань түйлагдаһан бүхы зүйлнүүдые һандаргаха, харин энэ талаар түсөблэгдэжэ байһан зүйлнүүдые буруутуулха гэжэ оролдоно. Эдэ бүхы асуудалнуудаар хэлсэн хэхэһээ хулжан зайсахадаа, США-гай засагаархид буу зэбсэг ямаршье хиналтагүйөөр бүтээн гаргаха зам өөһэдтөө бэлэдхэхэ гэжэ оролдоно.

Эгээл тиимэһээ «ракетно-ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгын шэнэ шатые болюулха үрэ дүнтэй байхаар хэлсээ хэхэ, уридшалан табигдаһан ямаршье эрилтэ гү, али баадхалтагүйөөр хэгдэхэ, адли тэгшэ, үнэн сэхэ хэлсээ хэхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ» гэжэ дэлхэйн парламентнууд болон арадуудта зорюулагдаһан СССР-эй Верховно Советэй Хандалга айхабтар шухала удха шанартай юм. Бии байгаа нэгэшье арга боломжые алдажа болохогүй. Саг хүлеэхэгүй!

Парламентнууд, правительстванууд, партиннууд, дэлхэйн үргэн олоннитэ эб найрамдалта совет үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ байна. Тэдэ дурадхалнууд Европын болон бусад түбинүүдэй арадуудай эб найрамдалта эрмэлзэлтэйнь тааралдана, сэрэг даинда эсэргүүгээр олон оронсо дэлгэржэ байгаа тэмсэлдэ шэнэ түлхисэ болоно. Эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө худэлөөн Баруун Европыг болон дэлхэйн бусад оронуудай улам олон хүнүүдые хабаадуулна. Скандинавска оронуудай эхэнэрнүүдэй үүсхэлээр июнийн 21-дэ Копенгагенда эхилээд, августын 6-да Парижда дүүрэхэ «Эб найрамдалай марш-81» гээшэ энээндэ эли тодо жэшээ боложо үгэнэ. Хиросимын гашуудалта ушарай хэзээдэшье дабтагдахагүйн түлөө бүхы хэжэ боломоор юумэ бэелүүлхэ гэгээшэ тус маршда хабаадагшадай һайн һайхан зорилгонь мүн. Япон, США болон бусад олон оронуудта эб найрамдалай тала баримталагшадай худэлөөн улам ехэ хүсэтэй боложо байнхай. Америкын элитэ эрдэмтэ-физигүүдэй һаяхан президент Р. Рейгандэ хандаһан бэшэг соонь тэрэнэй ехээр һанаагаа зобожо байһаниинь харагдана. Буу зэбсэг яралтайгаар бүтээхэ гэһэн мүнөөнэй Сагаан байшангай эрмэлзэлые болюулха тушаа хэмжээ абахыень тэдэнэр президентые уряална. Иимэ политикые үргэлжэлүүлбэл, һүйдхэлтэ ядерна дайнай аюулые, тэрэнэй бүхы хүн түрэлтэндэ хүргэхэ аюулые мэдэрээгүй ябадал болохо гэжэ эрдэмтэд һэргылнэ.

Дайн сэрэгтэ эсэргүү бүхы дэлхэйн бодото хүсэнүүд эб найрамдал батадхан бэхижүүлжэ шадаха юм. Эб найрамдалда бүхы хүсэнүүдые нэгэдхэхэ гээшэ бүтэшэгүй зүйл бэшэ. Амгалан тайбан байдал тогтоохын, термоядерна дайнай аюулые хамтаараа зайсуулхын тулада тэдэ хүсэнүүдые нэгэдхэхэ гээшэ амин шухала хэрэг болоихой.

И. ЛАПИЦКИЙ.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

Арьяатаниие үсөөрүүлхэ

Шоно гээшэ адуу малай, ан гүрөөһэнэй ёнотой дайсан гэжэ хүн бүхэн мэдэдэг гээшэ. Нэгэ шоно жэлэй туршада 1500 — 1700 килограмм мяха эдидэг. Гадна шархатуулһан, зуураһан мал, ан амитадыень тоолохо болоо һаа, гарэа гайнь бүришье ехэ болодог. Шоно ганса эдихынгээ эзэрээр хоро хүргэдэггүй, харин һүрэг мал гү, али ангууд соо оробол, шадаал һаа, олые хюдаха гэжэ оролдодог юм.

Нёдондо жэл гансахан Зэдын райондо шононууд 48 толгой эбэртэ мал, 642 хони, 5 мори баринаһ байна. Республикымнай бүхы районуудта хэгдэнэн гарэые тоолохо болоо һаа, нилээд ехэ болохо гээшэ. Хэды олон ан гүрөөһэнэй хороогдоһые эндэ дурданагүйбди.

Тиимэһээл нютаг бүхэндэ шононуудые хюдажа, тоо толгойень үсөөрүүлхэ тон шухала болоно. Энэ талаар Зэдын райондо зарим тэды хэмжээнүүд абтана, бэрхэ ангуушадта даабари үгтэнэ. Жэшээлхэдэ, энэ жэл Таглиин заказнигай егерь Василий Цыбенжапович Балтатаров шонын гурбан эшээ оложо, 18 гүлгэ алаа, нэгэ эмэ шоные хүндөөр шархатуулжа, үгы хээ. Эдэ арьяатад амиды ябаа һаа, хэды олон мал, ан гүрөөһэ хюдаха байгааб. 1980 ондо районо дотор 26 шоно хюдагдаа.

Ниитын адууһа малда, ойн ан амитанда үшөө ямар арьяатан нилээд хохидол хэнэб гэбэл, тайгын эзэн — баабгай. Жэл бүри баабгайнууд нилээд олон мал хорооно. Байгша оной зунай эхээр Байба голой эхиндэ баабгайнууд 20 толгой эбэртэ мал мяхалаа. Июнь һарада Гэгээтын-Адагта Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 7 үхэрые баабгайнууд барижа эдеэ. Иимэ ушарнууд район дотор олон.

Гэбэшье баабгайнууд тон үсөөнөөр хюдагдана. Тэдэнэй тоо жэл бүри олон боложол байна. Тиихэдэ баабгайнуудые гансал намар, үбэлэй сагта алаха гэһэн заабари бии. Энэ буруу гэжэ һанагдана. Баабгайе жэлэй дүрбэн сагта алажа болохо гэһэн тогтоол засагай зургаанай гаргабал, һайн бэлэй.

Иигэжэ шоно, баабгайнууд арадай ажахыда нилээд гай, гарэа хэнэ. Тиигэбэшье эдэндэ агнуури багаар хэгдэнэ. Олонхи, илангаяа холын, ой модотой, хадалиг газарта байдаг фермэ, отара, гүүртэ, адуунай байранууд дээрэ буу үгтэнэгүй. Энэ талаар бодото хэмжээнүүдые абаха саг ерээ. Эндэ шоно, баабгайнуудые үндэһэ таһартар усадхаха гэжэ хэлэгдэнэгүй, нютаг бүхэндэ хэрэгтэй эргэ соогоо үсөөрүүлэгдэхэ һэн гэнэб.

Юуб гэхэдэ, манай орон дотор, мүн бүхы дэлхэй дээрэ дэлгэрһэн байгаали хамгаалхэ зорилготой холын хараата хэмжээ ябуулганууд эрхилэгдэжэ байна гээшэ ааб даа. Тэдэнние бидэ анхаралдаа абангүй байха аргагүйбди. Сэхынь хэлэхэдэ, бидэ охотоведүүд, агнуурийн асуудал харгалзалдаг мэргэжэлтэд, энэ асуудалаар тон тодо хараа бодолтой байхаһаа гадна, энэ хэрэгые онсо анхаралдаа абажа, арьяатаншье болог, бусадшье ангууд байг —илгаагүй —тэдэнние хороолгые саг үргэлжэ хинажа байха уялгатай гээшэбди. Нютаг нуга бүхэндэ иимэ мэргэжэлтэдэй даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаад байбал, ой тайга, тала нютагуудтахи ангуудай хоорондохи тэнсүүри хубилхагүй бшуу.

Н. ШАРПИНСКИЙ,
Зэдын районой охотовед.

ПОЛЬШЫН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. СССР-эй туһламжаар баригдаһан В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Гданьска верфьдэ элдэб түхэлэй онгосонууд СССР-эй, аха дүү социалис бусад оронуудай захилаар бүтээгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эзлжэтэ онгосо уһанда табигдахань.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

Польшодохи байдал

ВАРШАВА. ПАП агентствын дамжуулһанай ёноор, Польшодохи орёо шахардуулалые зүбшэн хэлсэхын талаа ПНР-эй правительствын президиумэй заседательдаа Ирузельскин хүтэлбэрилгэтэй зарлагдаа. Зүришэлгэтэй байдал зайсуулха, экономикын ба оборонын хэрэг лаадгүйгөөр эрхилхэ гэ боломжо хангаха голдорилготой габшагай штаб хидхэгдэбэ.

Тэрэшэлэн хонжоо наймаантай тэмсэхэ тусхай комиссиг тогтоогдоо. Воеводствонууд ба городуудта зохо комиссинуудые бии болгохо гэжэ һанамжалан зарадхагдана. Урда тээхи хонжоо наймаантан тэмсэлгансал милиции бидэндэ талдаг байһан, харин саадаа арми хабаадалсадаг болохонь. Хонжоо наймаанай эсэргүүсэхэ зорилготой хиналтын талаар элдэб ябуулганууд хэхэ тухай манай программа дотор бэшэгдэнхэй» гэжэ «Трибуна люду» тэмдэглэнэ.

Эндэ хэлэгдэһэнэй ёноор ябуулга хэхэ программые ПОРП-ын IX онсо съездын баталан абаһанай, шахардуулгэй байдалһаа гараха, экономикоёо тогтууритай болгохо правительственна программые Сеймэй нэгэ һаналтайгаар һайшааһанай һүүлээр, ябуулганууд хэхээр обществын һайшааһан программа мүнөө хүрэтэр үгы гэнэшүүгээр «Солидарность» профсоюзай хүтэлбэрилэгшэдэй мэдүүлэнинь гайхахаар лэ байна гэжэ хэблэлэй талаар ПНР-эй правительствын түлөөлэгшэ Ю. Барецкий эндэ хэлэбэ. Эзлжэтэ жагсаалнууд ба забастовканууд болон сонгуулиудые эмхидхэлгэһээ «Солидарность» арсанагүй. Польшын экономикые саашадань улам һуларуулха, орон доторхи политическэ шахардуу байдалые дэбэргэхэ ябадал тохёолдуулхэ ябуулгаяа «Солидарность» болюулха хэбэргүй.

«Солидарностин» эмхидхэлэн ябуулгануудтай дашарамдуулан, ПОРП-ын Варшавска комитет нилээл хотын бүхы комитедүүдтэ зорюулагдаһан үрэ тунхаглаба. Городтохи амгалан түбшэн байдалай түлөө, бэрхэшээлнүүдые зайсуулгада туһа хүргэхөөр оршон байдал тогтоолгын түлөө харюусалга дааха байһан туладаа, «Солидарностин» ябуулгануудай формонууд ба онол арганууdые буруушаанабди. Тиимэһээ жагсаалнууд ба забастовканууд, Варшавадахи үйлэдбэрин хэрэг ба удэр бүрнин ажабайдал задагайруулха һэдэлгэнүүдые буруушаан тэмсэхыень коммунистнууdые, партийна эхин организацинууд уряалнабди,— гэжэ уряа дотор хэлэгдэнэ.

БОЛИВИДА ШАХАРДУУ БОЛОНХОЙ

ЛИМЭ. Мэдээсэлэй агентствэнүүдэй Ла-Пасаа дамжуулһанги ёноор, Боливидахи байдал шахардуу байнаар. Сэрэгэй засагай толгойлогшо генерал Гарсиа Меса өөрынгөө тушаалһаа арсаад, орон доторхи бүхы засагые сэрэгэй хүнгада дамжуулоа. Тэрэнэй бүридэлдэ бүхы түхэлэй сэрэгүүдэй командалагшанар: генералнууд С. Торрелио (газарай сэрэгүүд), В. Берналь (ВВС), контр-адмирал О. Паммо (ВМС) ороно.

Санта-Крустахи буһалгаалан бодоһон армин частьнууdые казарманууdтаа бусахыень захирһан приказ хунта гаргаа. Гэхэ зуура, Санта-Крусай «революционно-нэгэдэмэл командованиг» гэрэ приказ дүүргэхэсэ арсаба. Хунтые мэдэрнэгүйдэн, буһалгаан үргэлжэлхэ гэжэ мэдүүлээ, —гэд ЭФЭ агентствын корреспондент буһалгаалан бодогшодой радиостанцинин дамжуулые үндэһэ болгон мэдээсэнэ.

Хүтэлбэрилэгшэдэйнь тайлбарилһанай ёноор, «Шэнэдхэн хубилгаха худэлөөн» гэдэг энэ восстаниинь зүүнэй үзэл бодолтой партинуудай (тэрэ тоодо Компартинин, социал-демократууdай ба сэрэгэйхидэй) хабаадалгатайгаар Боливиин эсэргүүсэгшэ хүсэнүүдэй Лимэдэ һаяхан үнгэргэһэн зүблөөнэй шиидхэбэриин үндэһөөр эмхидхэгдээ. Зүблөөндэ хабаадагшад Гарсиа Месые тушаалһаань буулгаха, Боливида демократическа эрхэ ба сүлөө һэргээхэ зорилготой нэгэдхэмэл ябуулга эрхилхэ хараа шэглэл абаһан байна.

Нюуса байдалда ябуулга хэдэг Боливиин худэлөөнишэнэй центр буһалгаашадые дэмжэнэн бүгэдэ ниитын забастовко хэхые уряалаад, бүгэдэ ниитын политическэ амнисти соносхохо, политическэ хэрэгүүдээр хаагдаһан бүхы хүнүүдые, тэрэ тоодо профсоюзна хүтэлбэрилэгшэд ба эдэбхитэдые сүлөөлхэ, профсоюзуудые нюуса бэшээр худэлөөнишэ аргатай болгохо эрилтэ табина.

ШУИАХАЙ МЭДҮҮЛГЭ

БЕЙРУТ. Израилин премьер-министр Бегин Иерусалимда үгэ хэлэхэдээ, Иорданиһаа Дундада далай хүрэтэрхи (тэрэ тоодо 1967 ондо эзэмдэгдэнэн Иордан мүрэнэй баруун бээьин) бүхы газар дандa «манай бүрин хиналта доро байна, дахинаа хэзээшье хубаагдахагүй» гэжэ мэдүүлбэ. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёноор, эндэхи һөөмшье газар «гадаадын зонхилолго доро гү, али гадаадын мэдэлдэ» дамжуулагдахагүй юм ха. Тайлбарилан хэлэбэл, «агуу Израиль» гэдэгые тогтоохо сионис түсэб тухай хэлэгдэнэ.

ЛЕЙБОРИСТНУУДАЙ ПРОГРАММНА ДОКУМЕНТ

ЛОНДОН. Экономическа стратегидэ хабаатай программна документые Великобританиин лейборис партиин национальна гүйсэдком гаргажа ааб. Энэнь консерваторнуудай правительствын баримталдаг мүнөөнэй хараа болоһоо илгаатай программа болоно гэжэ Лондоной хэлэл тэмдэглэнэ.

Консерваторнуудай захирдаан дайнһаа хойшо үзэгдөөгүй түбэгтэй байдал орондоо ушаруулханхай. Ажалгүйшүүлэй тоо мүнөө гурба миллион шахуу хүн болонхой, промышленна үйлэдбэрилгын хэмжээн 1979 онойхиноо 10 процентээр доошоо оронхой гэжэ документ дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Лейбористнууд засаг гартаа абаад байбал, социальна программануудта, национальна экономикые хүгжөөлгэдэ гүрэнэй зүгһөө табигдаг мүнгэнэй хэмжээс ехэ болгохо, ажалгүйшүүлые үсөөрүүлхэ ба социальна хангалга һайжаруулха зорилгоор гүрэнэй мэдэлэй предприятинуудта үрэтэй туһламжа үзүүлхэ, тиигэжэ бэрхэтэй байдалһаа гарахаар хараална.

Экономическа таһаранги бүлэглэл бологшо Европын «юрэнхы дэлгүүрһээ» Великобританиин гаралга—лейбористнуудай түсэблэн хараалһан шухала ябуулгануудай нэгэн болоно. Тэрэ бүлэглэлдэ хабаадалга Англиин национальна экономикодо ехэ гарза хохидол ушаруулна.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАБЭШЭ ЭМХИНУУДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

ЖЕНЕВЭ. Буу зэбсэгүүдые урдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулхаар яралтай хэмжээнүүдые абаха зорилготой правительственнабэшэ эмхинуудэй конференци августын 5-да Женевэдэхи Нацинуудай ордон дотор нээгдээ. Правительственнабэшэ 100 шахуу эмхинүүдэй, демократическа худэлөөнүүдэй түлөөлэгшэд конференциин худэлөөриндэ хабаадана. 150 делегадууд, тэдэнэй тоодо СССР-эй, ГДР-эй, Венгриин, США-гай, Канадын, Баруун Европын ба Азиин оронуудай делегадууд эндэ сугларанхай.

Энэ конференци Европодо, мүн бусад түбинүүдтэ амгалан тайбан байдал бэхижүүлхэ зорилготой дурадхалнууд болон үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэ.

Дайн сэрэгтэ эсэргүү худэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, мэдээжэ болоһон политическэ ба олониитын хэдэ хэдэн ажал ябуулагшад — Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй президент, «Арадуудай хооронсоо найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат Ромеш Чандра, генерал Нино Пасти (Итали), Амгалан байдал сахиха уласхоорондын институтдай вице-президент Герхард Каде (ФРГ). Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин генеральна секретарь М. Вирре-Туоминен (Финляндиг) болон бусад олон хүнүүд делегадуудай дунда бии.

Амгалан байдал хамгаалха советскэ комитедэй түрүүлэгшын хэлэһэн үгые конференциин делегадууд ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Ядерна дайнай аюулые США-гай ба НАТО-гай улам ехэ болгожо байхадань, харин Советскэ Союз ядерна зэбсэгүүдые урдилдэн түхеэрхэ ябадал хизаарлаха ба этигэлсэлгын хэмжээнүүдые үргэдхэхэ зорилготой хэдэн олон тодорхой үүсхэлнүүдые гаргаа гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Америкын олониитэ Нью-Йоркдо ООН-ой дэргэдэхи Израилнин түлөөлэлгэтэ эмхинин байшангай хажууда олон зоной хабаадагшатай жагсаал үнгэргэбэ. Израилнин ябуулдаг эзэрхэг түримхэй политикые США-гай дэмжэжэ байдаг ушарые тэдэнэр эрид шууд буруушаажа байһанаа мэдүүлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жагсаалай үедэ.

Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай шэнэ корпусой үүдэндэ соргой хүхюун хүбүүд, басагад олоороо сугларанхай харагдана. Тэдэнэй зариманиинь ном, дэбтэрээ анхаралтайгаар шагаанхай, харин бэшэниинь юуншьеб түхэй хоорондоо зүбшэн хэлсэнэд. Нэгэ бүлэг залуушуул соносхолой самбар дээрэ нягаданан мэдээсэлые һонирхон харана.

Энэ корпус соо ороходо, гартаа улаан бүд уянхай түс институдай нинтын комиссиин гэшүүд журам сахина, аляанай ниндэхэнь дуулдахаар абаа шэмээгүй... Эндэ юрын хүн ябууд орохо ёһогүй. Институдай комсомолй комитедэй секретарь А. Елаевтай уулзабабди.

Эндэ документ тушаажа абаха комиссиин ехэл сүпеөгүй хүдэлжэ байхыень харанабди. Энэ комиссиин харюусалгата секретарь А. М. Бессмертный гэгшэтэй уулзажа, хэдэн асуудалаар хандабабди.

—Мүнөө жэл манай институдта хамтадаа 750 хүн һурахаар абтаха юм. Мүнөөдэрэй дүнгөөр 1300 абитуриент институдтамнай һураха хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлээд байна. Институдай 7 факультет бүхыдөө 13 мэргэжэлээр һурган бэлдэнэ. Хэлэ, бэшэгэй факультедэй «түүхэ ба совет эрхэ» гэһэн отделенидэ залуушуул һураха дуратай юм. Тиимэһээ конкурснь хододоо ехэ байдаг. Мүнөөдэр институдтамнай физикээр шалгалта абтажа байна, —гэзэд, ошожо харахыемнай дурадхаба.

Шалгалтын боложо байһан кабинедүүдтэ оробобди. Индустриально-педагогическа факультедтэ орохо хүсэлэнтэй залуушуул бодолгодо абтан, юушьеб бэшэнэ. Тодоркойлбол, институдай индустриально-педагогическа факультедэй абитуриентнүүд хоёрдохи шалгалтаяа барижа байна. Эндэ солдат хубсаһаяа һэлгэжэ үрдеэгүй хүбүүд олон харагдана. Шалгалтын комиссиин гэшүүд, институдай багшанар залуушуулай харюуе анхаралтайгаар шагнана.

—Абитуриентнүүд шалгалтадаа хэр бэлдэнхэйб? — гэжэ һонирхоходомнай, институдай юрэнхы физикый кафедрые даагша, физикэ болон математикын эрдэмэй кандидат Д. С. Сандитов нигэжэ харюусаба:

—Мүнөө жэлэй абитуриентнүүд яһала барагаар бэлдэнхэй. Гэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ дунда һургуулинуудта энэ предмет гүнзэгыгөөр шудалгданагүй гэжэ тэмдэглэхээр. Юундэб гэхэдэ, эдэ жэлнүүдтэ илангаяа физикээр һуралсалай программа эрид хубилгагдаа, тиимэһээ иимэ дутагдалтай ха гэжэ һананаб, — гэзэд харюусаба.

Шалгалта абагшадай асуудалнуудта нэгэ хүбүүн тоб байса харюусаба. Институдай нинтэ техническэ эрдэмэй кафедрые даагша, физикын болон математикын эрдэмэй кандидат В. В. Левенко абитуриентын харюу үндэрөөр сэгнэжэ, «таба» гэһэн сэгнэлтэ табиба.

Энэ хүбүүн хадаа мүнөө Эрхүүгэй областиин Нукутска районой Тангутскын дунда һургуули дүүргэһэн Олег Гаранкин байба.

—Би наймадахи классаа эхилжэ, физикээр һонирхогшоб. Энэ факультедтэ муи Коля ахаммн 3-даки курсда һурадаг юм. Түрүүшынгээ шалгалта «дүрбэ» гэһэн сэгнэлтээр үгөөб. Сэдьхэяни яһала баяртай, хүхюун байна. Тиимэһээ саашадаа шалгалтануудаа һайнаар дабажа, дуратай мэргэжэлээ шудалхаяа институдта орохо хүсэлтэйб, —гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Зүб даа, түрүүшынгээ шалгэлтануудые амжалтатайгаар дабажа, ажабайдалай үргэн харгыда гарахань ха юм. Тиимэһээ һанаһан хүсэлнүүдээ бэелүүлэн, дуратай мэргэжэлээ гүнзэгыгөөр шудалха байһандань эдэ хүбүүд, басагадта этигэмээр бэлэй.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: В. В. Левенко экзамен абажа байна; армиин һүүлээр һураха гэжэ шийдэһэн Н. Дондоков билет татаад байхадаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ТҮРҮҮШЫН ШАЛГАЛТАНУУД

ШИЛЛЕРТЭЙ УУЛЗАЛГА

Улаан-Удэ хотодоонай айлшалжа ерэһэн Н. Ф. Погодиной нэрэмжэтэ Хойто-Казахстанай гүрэнэй драмын театр Ф. Шиллерэй «Мария Стюарт» гэһэн гирбан үзегдэлтэй трагедие харагшадай анхаралда үржаөэр дурадхаһан байна.

Тис театрай энэ зүжэг немец драматургиде зорюулагдаһан бүхсоюзна фестивалиин лауреат болоһон юм. Зүжэлые театрай ахамад режиссер С. Чилков найруулан табна. Тэрэнэй хүдэлмэри нинслэл хотымнай харагшадай һайшаалда хүртэбэ.

Б. ДОРЖИЕВА.

ҮБЬЭШЭДТЭ АЙЛШАЛНА

Яруунын районой Нарһатын, Тулдуунан совхозуудай үбэшэдэй бригадануудта соёлой түбэй байшангай агитбригада һаяхан концерт харуулба. Тэрэ үдэр хамтадаа 8 бригадын үбэшэдтэй уулзажа, һайхан дуу, шүлэгүүдээ тэдэндэ зорюулаа һэн.

Республика соогоо мэдэжэ коллективүүдэй нэгэн— «Яруана» гэжэ эхэнэрнүүдэй дуунай ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-ой соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Л. М. Черепанова агитбригадын концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ород арадай дуунуудые бэлигтэй дуушан дуулаһан байна. Агитбригадын гэшүүн Г. М. Ебоев шүлэгүүдые үншажа, үбэшэдые баясуулба.

Энэ агитбригадые Б-Х. Дашнева-Жигмитова хүтэлбэрилдэг. Тэрэнэй гүйсэдхэһэн Ю. Ирдынеевэй «Эхын зүрхэн», А. Андреевэй «Эжы» гэһэн дуунуудые хүдөөгэй ажалшад үндэрөөр сэгнэжэ, халуунаар угтана.

К. САНЖАНОВА.

БАМ-ай БАРИЛГАШАДТА

уран бэлигээ харуулхаяа Саратов хотын Н. И. Вавиловай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын институдай агитационно-уран һайханай коллектив ерэнхэй. Тэдэнэр «Залуу наһамнай дуун болохол!» гэһэн хүгжэмтэ дамжуулгаяа түмэр зам баригшадта дурадхаха юм.

Тэдэнэр Северомуйск, Таксимо, Янчукан, Шэнэ Уоян, Кичерэ, Северобайкальск, мүн барилгашадай байдаг бусад һуурин тосхонуудта айлшалха.

Ю. АЛЕКСАНДРОВ.

УУЛЗАТАРАА БАЯРТАЙ!

Зунай хаһа соо гүрэнэй Х. Намсараевай Буряад драмын академическэ театрай артистнууд республикынгаа хүдөө нютагуудаар айлшалдаг гэзэ.

Июль һарын эсэстэ Хориин райондо А. Ангархаевай «Арбан табанай һара», Д. Дылгыровэй «Түрын болзор» гэһэн зүжэгүүдые тус театрай зохёохы коллектив харуулһэн байна. Мүнөө үеын байдалые харуулһан эдэ зүжэгүүд харагшадта ехэ һайшаагдаа юм.

А. Ангархаев шэнэ зүжэг соогоо харагшадтай һонирхолтой хөөрэлдөө үүсхэнэ. Энэ зүжэг удхаараа хүн бүхэнэй сэдьхэлые хүдэлгэнэ. Юундэб гэхэдэ, тус зүжэгэй геройнуудые харагшад өөнэдынгөө ажабайдалда обёорно ха юм. Гол рольнуудта Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Г. Бутуханов, Л. Дугарова, Л. Егорова, Ц. Уладаева, Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд М. Жапхандаев, С. Хажитов гэгшэд шадамар бэрхээр наадана гэжэ тэмдэглэхээр. Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ц. Цыренжапов энэ зүжэгые найруулан табиһан байна.

Хориин районой ажалшад айлшадаа халуунаар угтаа. Дахин уулзатараа баяртай, Буряадаймнай театр!

С. ХАМАГАНОВА,
«Шэнэ Үдэ» газетын үдэлмэрилэгшэ.

ХАНИ БАРИСААНАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Манай хүрщэ Эрхүү хотодо СССР-эй ба МНР-эй залуушуулай заншалта VII фестиваль үргэлжэлнөөр.

Тэрэнэй программыи ёһоор, хоёр талын хабаадалгатай «КПСС-эй XXVI съездын болон МНРП-гэй XVIII съездын шиндхэбэринүүдтэй зохилдуулан, залуу үеэнные коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар ВЛКСМ-эй, МРСМ-эй ажал ябуулга» гэһэн семинар хүдэлмэрээ эхилэнхэй. Тэрэндэ МРСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Лодоншийн Тудэв хабаадана. Семинарай эхилһэн үдэр болоһон пленарна заседани дээрэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Ю. Дергаусов, МРСМ-эй ЦК-гай секретарь Д. Дашдовдон гэгшэд дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Эрхүү хотын уран һайханай музей дотор Монголой уран зураашадай выставкэ нээгдэ. Уран зураг-дуратайшуулай анхаралда МНР-эй уран зураашад Цэвэгжав, Цултэм, Одон, Сэнгэцохио, Гаваа, Гомбосүрэн болон бусадай шэнэшье, сууда гараһаншье бүтээлнүүд дурадхагданхай.

Хоёр ороной залуушуулай фестивалиин соёлой программа үнэхөөрөөшье үргэн ехэ юм. Гэрэндэ СССР-эй, мүн МНР-эй бэлигтэй залуушуул олоороо хабаадана. Поэдүүд, артистнар, дуу, хүгжэмэй ансамбльнууд Эрхүү хотын болон областиин промышленна предприятиинуудай коллективүүдтэ, Усть-Ордын Буряадай автономито округой ажалшадта уран бэлигээ харуулна.

Энэ фестивальда хабаадажа байһан Буряадай Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай солистнууд, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Юрий Мурыев, Екатерина Самбуева гэгшэд харагшадай зүгһөө халуунаар угтагдана.

Манай корр.

ТҮҮХЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН ВЫСТАВКЭ

Һая Хиагтада академик Владимир Афанасьевич Обручевой нэрэмжэтэ музейдэ «Дунда Азиин географие шинжэлгэлэй түүхэ» гэһэн выставкэ нээгдэбэ. Хожомоо иимэ нэрэтэй музей байгуулагдахаар хараалагданхай. Тиигэжэ эндэ 1978—1980 онуудта суглуулагдаһан экспонадуудыһаа гадна Обручевой болон Ханголавай нэрэмжэтэ музейнүүдэй жасаһаа олон тоото экспонадууд табигдаа. XVIII зуун жэлэй эхиндэ Монголой, хилэ дээрэ бии боложо эхилһэн Хиагта хотын намтар түүхэ ерэдүйн музейе байгуулгада сэхэ хабаатай. Хиагта хоёр зуун жэлэй туршада Россиһаа Дунда Азиа руу, Азиһаа Европо, руу ошохо замай бэлиэр гэгдэһэн түүхэтэй.

Ородой Географическа бүлгэмэй үүсхэлээр Дунда Азиа руу тухеэржэ эльгэлһэн экспедициинүүдые, мүн лэ географическа обществиин Приамурска таһагай Троицкосавско-Хиагтын отделениин, Монгол болон Забайкалиин шэнжэлгын музейн ажал ябуулганууд харуулха зорилгатойгоор тус выставкэ хүдэлнэ.

Музейдэ ерэгшэд 1870—1885 онуудта дүрбэ дахин Дунда Азиар аяншалһан Николай Михайлович Пржевальский, 1876—1891 онуудта гурба дахин Дунда Азиар ябаһан Михаил Васильевич Певцов, Григорий Николаевич Потанин болон бусад суута ород аяншадай научна хүдэлмэри, абажа ябаһан зэр зэмсэгүүдтэй танилсаха байна.

Тиихэдэ эндэ Дунда болон Урда Түбэд ороноор аяншалһан, Петербургын университедэй кандидат ябаһан, научна зорилгатойгоор Россиһаа ниоусаар тиншэ ошоһон Гомбожаб Цыбикович Цыбиковэй научна хүдэлмэринүүдээр һонирхожо болоно. Мүн лэ Сибирь, Монгол, Алас Дурна зүгые шэнжэлһэн түрүү эрдэмтэдэй нэгэн академик Алексей Павлович Окладниковай хэжэ байһан хүдэлмэринүүдтэй, бэшэһэн номуудтайнь эндэ ерэгшэд танилсана. Тэрэнэй хүтэлбэри доро «Сибириин түүхэ» гэһэн 5 ботиное бүрилгэгдэнэн гайхалтай ехэ хүдэлмэри барлагдаа юм. Эрдэмтэ энэ номуудайнгаа түлөө СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэнэн байна.

Г. РАДНАЕВА.

ТОБШОХОНООР...

СПОРТ

× СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн, уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова эрхим амжалтаараа бидэнэрые баясуулһаар. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ гурбан мянган метрэй зайда урилдахадаа, ороной чемпионой нэрэ солодо хүртөө бэлэй.

Энэ хабар манай Татьяна Испанида үнгэрэгдэнэн урилдаанда командаараа эрхимлэжэ гарахадаа, дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Харин Варшава хотодо үнгэрэгдэнэн уласхоорондын урилдаан дээрэ найман зуун метрэй зайда хоёрдохи һуури эзэлһэн юм. Энэлэйнээ гадна Т. Позднякова Бухарест хотодо болоһон урилдаанда 3000 метрэй зайда түрүүлнэн байна. Мэнэ һаяхана Ленинград хотодо СССР-эй, США-гай командануудай дунда болоһон мүрысөөнэй-уедэ гурбан мянган метрэй зайда урилдахадаа, баһал түрүү һуури эзэлһэн юм. Мүнөө нютагаймнай басаган дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө Лондон хотодо эхилхэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ бэеэ һорижо байнхай.

× СССР-эй спортын мастер Евгения Ситникова Свердловск хотодо үнгэрэгдэнэн мүрысөөндэ хабаадажа, 1500 метрэй урилдаанда түрүү һуури эзэлһэн юм. Тиигэдээ энэ зайда үнгэрэгшэ жэлдэ СССР-эй чемпионка болоһон Нуритдиновае ахижа шадаһан байгаа.

× Аха дүү Знаменскитанай шанда хүртэхын түлөө Ленинград хотодо үнгэрэгдэнэн уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадаһан манай республикын хүнгэн атледууд эрхим амжалтатай. Эндэ командаараа дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэнэн уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова 1500 метрэй зайда урилдахадаа, хоёрдохи һуури-да гараба. Тэрэ зайгаа гурбан минута 59,84 секунда соо гаталаа юм. Энэнь уласхоорондын классай спортын мастерай нормативһаа үлүү болоно.

Б. МИРОМАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Райком ба тэжээл бэлэдхэл»—түрүү бэшэг. «Һогоообори үбһэн—һүридэ нэмэри»—материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажахы хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха». «Хии хооһоор ябуулхагүйн түлөө»—Г. Матвеевагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Манай айлшад». «Халуун хизаарай аялга»—В. Дугаровагай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримта»—суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

«Орбита». 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Хүүгэдтэ ангуудай зуулзагад тухай». 10.35—«Такая она игра»—уран һайханай фильм. 12.10—«Модо ургуула»—баримтата фильм (Ереван). 12.35 — Шэнэ һонин. 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35—СССР Инди хоёрой хоорондохи харилсаа холбоон тухай договорто гар табигдаһаар 10 жэлэй ойдо. «Дели—Индиин нислэл» — кинопрограмма. 15.35—Индиин артистнуудай концерт. 16.20—«Та сторона, где ветер» —теле-зүжэг. (2-дохи хуби). 17.50—«Анна Ивановна гэдэгнай ямар хүн бэ?»—баримтата фильм.

Улаан-Удэ. 18.15—«Байгал» — программа.

«Орбита». 18.45—«Москвагай комсомолой хэрэгүүд». 19.20 —«Усал»—мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.00—«Арадай уран бэлиг»—теле-шэнжэлэл. 20.40— «Эрдэм наукын ажабайдал. 21.10—«Отблеск далекого лета»—уран һайханай фильм (Япон). 22.00—«Время». 22.35 — Хоккейгээр Европын чемпионуудай кубогта хүртэхын түлөө ИФК (Финлянди)—ЦСКА. Италиһаа дамжуулга. 23.10— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00—«Друзья-товарищи»—уран һайханай фильм. 14.15—«Советуудэй худэлмэри». 14.45—Москвагай болон Москва шадархи нютагуудай дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдтэй уулзалга Останкинай концертнэ студида болохо. 16.10—«Илья Николаевич Ульянов» гэһэн дамжуулга. 16.40—Кострома городой профсоюзуудай академическэ хоорой концерт.

СПОРТЛОТОНУУДАЙ

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотонуудай» августын 1-дэ үнгэрэгдэнэн 31-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн һлавна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото»: 457.381 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (9 карточка) тааташад —3,849 түхэриг, дүрбэн номер (906 карточка) тааһан хүнүүд —45 түхэриг, дүрбэн номер (15459 карточка) тааташад 4 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 2.060903 билет ороо. Табан номер (5 карточка) тааташад —10.000 түхэриг, дүрбэн номер (851 карточка) тааһан хүнүүд —225 түхэриг, гурбан номер (34302 карточка) тааташад 11 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 31-дэхи тиражай шүүбэринүүд августын 12-һоо сентябрийн 12 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

Цырен-Дондок ХАМАЕВ

ХЭНЭЭ НОГООН

Романһаа хэһэгүүд

(Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын августын 5—6-най номернуудта).

—Ухаанийнь муудашоо гэнэ гү? Һм,—гэбэ Гонгор. —Үнэхөөрөөшье, зариман тиигэжэ бодоо ёһогой.

— Нюдөөрөө хараагүй, гараараа баряагүй юумэн тухайгаа хүн юуншье гэлсэхэ ха юм. Хоб хошодо дуратайшуул бүри дэбэргэжэ, тооһо үрхирүүлхэ.

— Тиимэл да-а,—гэжэ Гонгор утаар татажа: —Фронтһоо бусаһан хүниие дан тиигэхэнш аягүй бэшэ-аал даа? Шуһа мяхаа, ами наһаа хайрлангүй, Эхэ оронойнгоо түлөө дайлалдаад, үбэштэйш гүүлэхэ болоо һаа ямар гээшэб? — гэзэд, абяагүй болошобо.

— Нээрэшье даа,—гэжэ үбгэн дуугай болобо: иимэ хөөрэлдөөндэ эхи табиһандаа, түрүүлэгшэдэ аягүй болобо янзатай. Байд гэзэ:

— Жабай Агбаанай мухар хүлгүй болошоод, буулгуулхадань, олон хүн хайрлажа үйлалдаа һэн,—гэжэ түрүүлэгшэ хөөрэбэ.

— Үни ерэ гү?

— Үнгэрэгшэ хабар.

— Би, Доржо, Дэмбүү гурбан сугтаа мөрдоо һэмди. Доржо Дэмбүү хоёрһоо юумэн дуулдаагүй гү?

— Тэрэ хоёртош саарһан ерэ һэн.

Гонгор малгайгаа абажа, буршытар бажуугаад, тамхияа хажуу тээшэнь шэдэжэ, газар гэтэзэд һууба.

— Танай ябаһанай һүүлээр Гатаб, Содбо, Гунгар, Дамдин, Оодондо баһал саарһан ерэ һэн. Аймшагтайл дайн болобо гээшэ даа. Хамаг һайн-һайн, бэрхэ хүбүүдыемнай хуу хаман абаашаба. Тфьюу!—гэжэ түрүүлэгшэ, доошонь нёлбоод, хүхэльбэ болошоһон толгойгоо һэжэрбэ.

Дурсаһан нютагайшуулайнь дүрэ шарай Гонгорой нюдэнэй урда эли тодоор харагдажа, хэһэн үйлэ хэрэгүүдынь һанагдан байгаа һэн. Хэтын хэтэдэ тэдэнэр бусахаяа болёо. Талаан боложо, нүхэдэйнгөө саг соонь шорой дорохоо малтажа гаргаагүй һаань, өөрөөшье үни хосорһон, иигэжэ ябахагүй байгааб гэжэ мэдэнэ. Унаһан нүхэдэйнгөө дайшалхы ажал хэрэгыень үргэлжэлүүлжэ, хүсэһэн арюун хүсэлыень түйлдань, хүргэлсэхэ үялгамни гэжэ хажуугаарнь бодоно.

— Юу хэлэхэб, шиниингээ ерэнэндэ ехэл баяртайбди даа, хүбүүн,—гэзэд Гэлэг Гармаевич үсэгэлдэрэйхиеэ хөнангяар дабтаад, хүнүүдэй дутэлхые хаража, өөдөө үндыбэ.—Колхозойнгоо жолоо барюулха бүһэтэй хүнэй үгыдэ ехэл муу байгдаа.

Саахануур удхатайгаар хэлэгдэнэн һүүлшынь үгэнүүдые Гонгор зүрхэндөө дүтэ абаашьегүй һаа, үбэлэйнгөө хубсаһа зундаа бэлдэ гэдэгтэл, үбгэн партизанай яһа дайруулһыень ойлгожо байгаа һэн.

— Ай, хөөрхы даа, мүн лэ. Баарһамниш даа,—гэжэ Балма хүгшэнэй түрүүлжэ дуугараад, ялхииса һуга һүрэхэдэ, Гонгор бодоод, ялагар сагаан шудэеэ харуулан энеэбхилбэ.

Хэдэн үбгэд, хүгшэд, дүрбэн эхэнэр. Дулмын хаки Ухааахан, Умгаа Янжа, Ахын Радна гэгшэд хажуурнуудые баринхай, арбагай-сербагай ерэбэд.

Хүгшэрөөшье һаа, хүл жорхой, таяг туладаггүй, улаан гар дээрээ абажа, хүйһыень хүнэдэһэн Балма хүгшэн түрүүлжэ ерэзд, хөөр гараараа хасарыень хонхойшотор барижа тааладаад, нюдэнэйнгөө уһые пулаадайнгаа шэгшэгээр аршаба. Тэрэниие хойно хойноһоо үндэжэ тэбэрихэ, гарыень барихашуул нүбариба. Эгээ һүүлдэ Ухааахан тоһотой хара гараа һарбайхадаа, нюдэ руунь хиүүшэгээр шэртэн, Дулмын гээгдэһэндэ өөрөө эзэмэтэй юумэндэл маргангяар, хүлисэл гуйнги шэнгеэр үзэгдөө һэн. Гонгор үсэгэлдэр хүүр дээрэнь ошоһоноо досоогоо оруулжа, уяран алдабашье, тойрогшодто хэбэрээ мэдүүлхэгүй гэжэ, Улааханһаа үргэн нюдэеэ зайлуулба.

— Хөөрхым даа. Үшөө хушуугаа үгэлши,—гэзэд, Балма хүгшэн хадуураа газарта хаяжа, ульмы дээрээ үндыжэ байжа, уралыень мушуудаба.

— Найр дээрэ ухаа муутай Залхи архи балгаад, Будуунайе таалуулалши гэзэд, уралыень таһа хазаад, нёлбожорхёо һэн. Балма хэзэтэй, ойлгогты, уралыень бү абашагты, — гэжэ һамгадай нэгэнэй шог гаргахада, сугларагшад дарьяса энеэлдэшэбэ.

— Бү наада харагты, бузарнууд! Хүйһыень хүндэһэн үхибүүнэйнгээ хүлөөрөө ерэзд байхадань, һанаха ганса хүбүүгээ алдаһан би баярлангүй яахабиб!—гэзэд, Балма хүгшэн нюураа бүглэжэ, зоборитой хүндөөр уйлашана.

Булта дуугай боложо, Гонгор хүгшэниие тэбэрин:

— Хүгшөөдэй, түрэл гаралайнгаа, зон нүхэдэйнгөө дунда байгаад, эльгэеэ бү хүмэригты даа,—гэжэ аргадангяар хэлэзд, толгойень эльбэбэ.

— Нүхэд, бэеэ бария,—гэжэ түрүүлэгшэ бултанда хандаба. —Таряагаа хадажа, хуряахаяа ерэзбди. Харагты тэрэ, үглөөнөө хойшо Гонгорнай эды ехэ талмай хороожорхёо. Мүнөө хүдэлөөд, үдэшэ сүлөөдэ һонин һорьмойгоо хөөрэлдөөшэмнай дээрэ гэжэ һанаха байнаб. Таанад юун гэхэбта?

— Зүб-ө-ө,—гэжэ дарьялдаба.

— Нээрэшье, хөөрэлдэхэ саг байха. Хүбүүмнай амиды бусаад, гэртээш хүсэд амарангүй, зобоходоо, үүр хираанаар ерэзд, хүдэлжэ байна ха юм. Хүдэлэе. Тамхи татахаш забһартаа хушуу холбуужабди,— гэжэ һаяхан үйлажа байһан Балма хүгшэн нюдэнэйнгөө уһанай хатаадүй байхада дуугарна.

— Тиимэ-э. Ябая! — гэлдэшэбэ зон.

Хадуураа абангүй гараһан Гэлэг Гармаевич Гонгорой шинель дээрэ хэбтэнэн үлүү хадуур тугаар обёорһон байжа, олзуурхан шүүрэзд, тэрлигэйнгээ хормойе бүһэдөө хабшуулжа, эзэнһээ холо ошодогүй моринойнгоо хазаарай жолоогоор хүзүүень орёожо, һагалдаргадань уяад, бэшэнэй хойноһоо гэшхэлбэ.

— Тэнгэри бүрхэһэн үгыш хоёрой хоорондо үүлэ татана. Яагшал ааб?—гэжэ Балма хүгшэн хадаха хоорондоо шанга хоолойгоор дуугарна.

— Саһа хаяа һаань, энэ таряан һалаа даа,—гэжэ Гэлэг Гармаевич харюусаад:—Байсымнай үбэртэ уржадэр дуу-һангүй орхиһон гурбан десятинамнай һуужа байна,—гэбэ.

Гонгор нюргаа сэхэлэзд:

— Үшөө тэндэ бии юм бы? Эдэ барһад хүсэ хүрэжэ шадаагүйл даа,—гэжэ хамар дороо гүбэр гэн, бодолгото болоно.

— Шадалааралл болохо гүбдии. Хайшан гэхэб,—гэжэ ходо урагшаа һанаатай, наһан соогоо ямаршье ажалһаа арсаагүй Балма хүгшэн бултанай зүгһөө хэлэнэ.

Удэ болохо тээшэ зон амарха, сайгаа ууха гэлсэбэ. Хүн бүхэн туулмаг соогоо эдихэ эдеэтэйхэн, аягатай ерэнэн байжа, түлеэ асарха, гал түлихэ гэлдэбэ. Ахын Радна морёор баруун шугыһаа түлеэ асарха болобо. Түйсэ, бутылкын шэл соо һүтэй, сайтайшье хүнүүд гал тойрожо һууха дуратай байгаа һэн. Ахын Радна түрүүлэгшын морёор баруун шугы ошожо, һүхэгүйгөөр хухалжархихаар, хатаһан хэдэн харбиинхи ногтын жолоодо хойноо шэрэзд асараа һэн.

—Юундэ энэ хүнөө танинагүйбиб? Хаанахинайб?—гэжэ Гонгор арадань гээгдэнгүй хадажа ябаһан Ухааханһаа асууба.

— Нютагынь аяар Ахын. Эсэгэнь Ахын, эхэнь хүршэ колхозоймнай юм. Шанга Долсоноймнай нүхэр гээшэ. Дархан хүн,—гэбэ.

— А-а—гээд, Долсон яагаа хадамда гаража ядагшагүйб, багадам-турэнэч эсэгэтэйм холбоорилдоһон, дайнда унаһан Оодонойшье һамган болоод байһан, юрэдөө, дайралдаһантайнь шэрэсэлдэдэг юм агша гү,—гэжэ Гонгор һаандаа дурагүйлхэн бодоод:

— Һамганиинь юу хэдэг бэ? —гэжэ асууна.

— Колхоздо үлэ дальбиилжа юу бүтээхэб даа. Эндэ тэндэм хадхаба, үбдэбэ гээд, хүдэлһэн хүдэлөөгүй хоёрой хоорондо ябагша.

— Заа, нүхэд, бушуу сайлаадхия!—гэжэ түрүүлэгшэ энэ үедэ ооглобо. Ахын Радна гал түлеэд, саарһанда орёожо асарһан һая гаргаһан гахайнгаа саалые шорлоод, шаршаганаса шаража оробо.

—Раднаяа түлеэндэ зүб эльгэгээ байнабди. Тиигэгүй һаамнай, түүхэй саалаяа эдижэ шадахагүй һэн,—гээд, Ухааханһаа хөөрөө дэбэргэхэ һанаатай, мэхэтэйгээр энеэбхилээд абаа һэн.

Радна шороёо галһаа абажа, саалаяа дабһалаад:

— Яахадааш хада уулын мяхаша хүн гээшэ гүби. Хамаагүй, түүхэйгээр ябуулха ...—гээдхинэ.

— Мяхаяа түүхэйгээр ... дэгбди гэхэеэ һананагүй ... заш даа?—гээд, Гэлэг Гармаевичай асуухада, булта ... хаталдаба.

— Дан тиимэ бэшэ ааб ... —гэжэ хэлээд:—Албанһаа ... һэн хүбүүндэ ама хүргүүлэ ... —гэн, Радна томохои ... мэг өөхэ гар дамжуулан ... горто һарбайба.

Харинаа ороһон, ерэнэ ... нүүдые шэнэһэтынхид ... галхаадаг, газаалдаггүй, ... дараад, һайень үргөөд ... дуратай юм. Раднын ... холон газарыень оложо, ... ролһон сеала шэнгеэр, ... шороодо хадхажа ... Ухааханһаа хөөрөө эхилэ ... Долсон тухай һая хөөрэлдэ ... хадаа, забһарта хабшуу ... дайраха һанаатай байһан ... энээгээр унтаршахадань, ... халабагүй.

Гал тойрожо һуугаад, ... хоолоо урда урдаа ... байхадаа:

—Хүбүүмни, ябаһан, ... нөө хөөрэжэ һуухадаш ... хо, —гээд, Балма хүгшэн ... дань түйсэтэй гашуун ... табиба.

—Уужа ундаа харяа. ... ганса үнеэнһээм мүртэй ... айража гараагүй даа...

— Һайн даа,—гээд, ... амяа абангүй, үнинэй ... хадаа һанашаһан тула түйс ... айрагыень дундартар ... гүлд гудамхиба. Аман ... һайсахан хатаад ябаа ... Уралаа долёожо тамшар ... дабшалжа һууһан хүлэйн ... сабхи дээрэ малгайгаа таб ... — Юун гэхэ юм даа. ... шэнтэй адли дайнда ябаа ... ерээ гээшэ аабзаб даа. А ... үлэһэмни мүнөөшье этигэ ... бэшэ шэнги.

— Юугээ хэлэнэш даа, ... гээд, Балма хүгшэн пулаада ... гаа шэгшэгые татажа шан ... хаба.

— Буруугай бэлшээр ... гараагүй, халуун шулуу ... лёожо, юумэ үзөөгүй ... дайнда ороһон түрүү ... үдэрһөө ойлгоо һэм,— ... яаралгүй дарууханаар Гон ... эхилээд, Берлин хүр ... ошолсохо хуби заятай ... һанаа, шархатаһанаа, бом ... долгиндо дайралдажа, г ... доро булагдаһанаа, милит ... японтониие даралсаһам ... дайн байлдаанай хэр хэрэ ... хатууе, үзэһэн газар нютаг ... дай ямар байһые хөөрэбэ.

Эдеэлхэ хүн эдеэлнэ, ха ... ама хүрөөд, шагнаһан хүн ... шье бии.

—Тобшоор хэлэхэдэ, ... даа. Дайнай хүл галда дайр ... даагүй манай нютаг орон е ... һайхан гээшэ. Шэнэһэтэй ... айл хотонууд миил ябуулг ... хэгдэжэ, үрэбхигдэжэ ба ... һааб даа. Баруунай хэды ... һайхан хото городууд ... һандараа гээшэб!—гэжэ Г ... гор хөөрөөгөө дүүргэбэ.

—Бу хэлэ даа, хөөрхы, б ... ралса,—гээд, Балма на ... шалба,—Хүбүүм, яагаа б ... амиды ерэзбши даа...

— Нютагайхидни, иимэ ... шэр дайн байлдаанай һүүлэ ... ган гасуурта дайрагдаад б ... хада, муул юм байна даа. М ... нөө адха ороһон, тэбэри ... һэн алтантай тэнтэй болох ... Малаа эдеэлүүлхэ үбһэн, ... лоомон хомор, эдижэ ор ... ороһон үгы—иимэ жэшэ ... бологдоод байна гээшэ. А ... лаа хэхэ гэхэдэ, хүн зон а ... тамаг гэлсэнэбди. Алба ... ошоһон бүһэтэйшүүлһэн ... нөөдөө гурба-дүрбэнинь ... бусанхай гэжэ дуулабаб. Н ... ниинь тиихэдэ тахир гар ... нүгөөдэнь мухар хүлтэй. ... доод үзэхэдэ, ехэл бэрхэшэ ... тэйл даа. Тезд хэбтэнэн хэ ... алдаха, ябаһан яһа зууха ... дэгтэл, нүхэд, һүүлшынгээ ... сэ гаргажа, хүдэлхэл болох ... бди. Амаа ангайгаад һуухад ... мнай, саахар амандамнай ... рөө орохоёо хохирмой.

—Зубынь аргагүй даа,— ... дэбэ хэдэн хүн.

— Дайгаа даража, даа ... һүүлдэнэн зон хадаа, ажа ... хэжэ, һайнаар ажамидарха ... гатай болоо ха юмбибди ... Иимэл даа минии һануулан ... лэхэ юумэн,—гэбэ Гонгор.

«Анханһаа шолмохон ходо ... хойхон һэн. Юумэ үзэхэдэ ... бүри ухаа ороо байна. Колх ... зойнгоо жолоо барюулха хүн ... ни энэ өөрөө ерэзд байнаа ... гэжэ түрүүлэгшэ һанаанд ... баясабашье, юумэ дуугарб ... гүй. Зоной дэмжэжэ, зүбшөө ... жэ байхада, зан соонь